

Maailman- kauppa-lehti

Reilun kaupan
erikoislehti jo
vuodesta 1984.

NUMERO
2/2012

Cola humanisti
Makeaa monessa muodossa
Orjuuttava sokeriruoko

Den finländska rejäl handelns

**RÖTTER
FINNS I
EKENAS**

Tammisaaren Emmaus – edelläkävijä

”I dag är detta viktigt: vi behöver rötter, vi måste ha vingar. Känslan för lokalsamfundet, hembygden måste nödvändigt berikas med globalt tänkande, medvetenhet. – Tänä päivänä tämä on tärkeää: meillä täytyy olla juuret, me tarvitsemme siipiä. Yhteiskuuluvuuden tunteen kotiseutuun ja paikallisyhteisöön täytyy välttämättä rikastua globaalilla ajattelulla ja tietoisuudella,” kirjoitti Rurik Rancken Kehitysmaayhdistys Pääskyjen tiedotteessa vuonna 1964. Nykyisin samasta asiasta on alettu puhua globaalina (global+local).

Suomalaisen reilun kaupan juuret ovat vahvasti Tammisaaren seudulla. Sivulla 20–22 kerro-

taan kuinka Emmaus toi reilun kaupan ajatuksen ja toiminnan Suomeen jo 60-luvulla. Kun maan ensimmäinen varsinainen kehitysmaakauppa, Juuttiputiikki, perustettiin Ouluun vuonna 1978, taustavoimana oli Tammisaaren Pääskyjen verkosto, osaaminen ja rahallinen tuki.

Kehitysmaakauppaliike laajeni, nimikin muuttui Maailmankaupaksi, ja aikanaan se oli puolestaan laittamassa alulle uutta haaraa reilussa kaupassa: Reilun kaupan merkkijärjestelmä (FLO) tuotiin Suomeen 1990-luvun lopulla ja Reilun kaupan edistämisyhdistys (RKEY) perustettiin. Kun merkkijärjestelmän piirissä syntyi 2000-luvulle tultaessa uusi yhdistys, Repu ry, ”Reilun kaupan edistämisyhdis-

tyksen henkilöjäsenyhdistys” kuten RKEYn silloinen toiminnanjohtaja Lasse Kosonen sitä kuvasi, maailmankaupat monilla paikkakunnilla muodostivat sen perustaa ja antoivat tilojaan ja verkostojaan uuden yhdistyksen käyttöön.

Reilun kaupan merkkijärjestelmiä on nykyisin monta ja kauppa on laajentunut markettimyyntiin: kaikilla isoilla kauppaketjuilla on useita reilun kaupan merkkituotteita myynnissä, vaikka niiden toiminta ei muilta osin mitenkään reilua olisikaan. Isot volyymit tuovat kuitenkin parannusta entistä useamman viljelijän toimeentuloon kehitysmaissa. Miljardibisnekseksi kasvanut ja paljon näkyvyyttä saanut reilu kauppa vaikuttaa

myös ihmisten asenteisiin, tekee niistä ”glokaalimpia”. Isojen ketjujen myymälöitä parempi ostopaikka niin reilun kaupan tuotteille kuin muutenkin, ovat pienet lähiruoka- ja luomukaupat sekä maailmankaupat. Tällaisia erikoisliikkeitä on yhä enemmän, mutta silti edelleen niin harvassa, että vain pieni osa kuluttajista niihin löytää.

Esimerkkeinä reilun kaupan onnistumisista köyhyyden poistamisessa Maailmankauppalehti esittelee sivuilla 6–7 malawilaisen Kasinthula Cane Growers-sokerintuottaja osuuskunnan ja sivuilla 10–11 intialaisen käsityöläisryhmän South Indian Tribal Artisan Welfare Trustin. Tärkein lenkki reilussa kaupassa ovat kuitenkin lompakollaan

PS.

ANNA PALAUTETTA!

Mikä miellytti, mikä ärsytti, mikä puhutti tai mikä herätti lisää kysymyksiä tässä lehdessä?

Arvomme kaikkien 10.10.2012 mennessä lehteä kommentoineiden kesken 50 euron lahjakortin Maailmankauppojen verkkokauppoihin. Lähetä vastauksesi osoitteeseen lehti@maailmankaupat.fi tai jätä ne Maailmankauppa Kirahvin markkinatelttaan Tammisaaren (20.–21.9.) tai Salon (27.–29.9.) markkinoilla.

Lehti pidättää oikeuden julkaista saamiaan kysymyksiä, kommentteja ja palautteita seuraavassa lehdessä sekä verkkosivuillaan. Voit jättää mielipiteesi nimimerkillä, jolloin viralliset yhteystiedot jäävät vain toimituksen tietoon. Yhteystietoja ei käytetä suoramarkkinointiin.

Edellisen numeron palautekilpailun voitti Tarja Ervasti Fiskarsista. Onnea voittajalle!

äänestävät kuluttajat: reilu kauppa hyödyttää tuottajia vain siinä määrin kuin tuotteita ostetaan.

Antti Markkanen

Tässä kirjoituksessa termiä reilu kauppa on käytetty yleisnimenä, joka kattaa sisäänsä eri reilun kaupan merkkijärjestelmät ja maailmankauppojen toiminnan.

SISÄLLYS

- 3 **VISIITTI:** Oodi käden työlle
- 4 **REILUN KAUPAN KASVIOPPI:** Orjuuttava sokeriruoko
- 5 Makeaa monessa muodossa
- 6 Colaa humanisti, veljeydellä ja hyväntahtoisuudella
- 8 Raakaa voimaa: Mascobado – köyhän miehen sokerista trendituotteeksi
- 9 **RUOKAA REILUSTI:** Herkkuja erityisiin hetkiin
- 10 Maankiertäjien korut
- 12 Reilumman kaupan jäljillä: Tehoaako lompakolla äänestäminen?
- 13 Lukijan kommentti: Menestyksen paradoksi
- 13 Reilumman kaupan jäljillä – reformista vallankumoukseen?
- 14 Elefanttimarssilla suomalaisessa perinnemaisemassa
- 16 Käsityöläiset ja reilu kauppa Fiskarsin torilla
- 17 Onko käsityössä järkeä?
- 18 Apinanhäntä kainalossa
- 20 Suomalaisen reilun kaupan juuret ovat Tammisaaressa – Kirpputoreja ja reilua kauppa
- 21 Den finländska rejäl handels rötter finns i Ekenäs – Lopptorg och rättvis handel
- 23 **MAAILMANKAUPPALEHTI 20 VUOTTA SITTEEN:**
- Erään kehitysmaakauppa-aktivistin päiväkirjasta, osa 2
- 24 Reilun kaupan toimijat

Mistä sokeri tulee? Entä millaisia ongelmia sen tuotantoon liittyy? Lue sokerin historiasta, viljelystä ja reiluista vaihtoehdoista sivuilta

4–9

Kuva Laura Hokkanen

Intian mustalaisten yhteisö tuottaa perinteisiä puuhelmikoruja reilun kaupan kriteerien mukaan. Lue juttu sivuilta

10–11

Kuva Antti Markkanen

Maailmankauppalehti

NUMERO 2/2012

Reilun kaupan erikoislehti jo vuodesta 1984.

Maailmankauppalehti on reilun kaupan erikoislehti, joka on ilmestynyt vuodesta 1984. Lehden tarkoituksena on lisätä suomalaisten kansalaisten ja kuluttajien tietoisuutta kehitysmaiden arjesta, hankkimiensa tuotteiden tuotantoketjusta ja -olosuhteista sekä mahdollisuuksista vaikuttaa niihin erityisesti reilun kaupan järjestelmän avulla.

Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Kaikki kirjoitukset edustavat kirjoittajien omia näkemyksiä, eivätkä välttämättä vastaa Maailmankauppojen liiton virallista kantaa. Julkaisun tuottamiseen on saatu ulkoasiainministeriön kansalaisjärjestöjen kehitysmaatiedotukseen suunnattua viestintätukea.

Maailmankauppalehden vuosikerran tilausmaksu on 10 euroa. Tilaus tehdään maksamalla se tilille IBAN FI42 8000 1670 9285 07 ja kirjoittamalla viestikenttään tilaajan nimi ja osoite. Osoitteenmuutokset voi tehdä joko suoraan liiton toimistoon tai internetissä: www.maailmankaupat.fi/lehti.

JULKAISIJA

Maailmankauppojen liitto ry
Världsbutikerms förbund rf
c/o Saloranta,
Uimolantie 1–5 C 16,
40950 Muurame
p. 045 670 5645
liitto@maailmankaupat.fi
www.maailmankaupat.fi

Maailmankauppojen liitto ry
Världsbutikerms förbund rf

TOIMITUSKUNTA

Päätoimittaja

Antti Markkanen
antimark@gmail.com
p. 041 454 8912

Toimitusneuvosto

Riitta Lehtonen
Laura Hokkanen
Kati Hjerp
Emilia Pippola
Anna Räihä
Antti Markkanen

Taittaja

Heikki Sallinen
Logopolis graphic design
heikki.sallinen@logopolis.fi
p. 050 570 0907

Paino Botnia Print, Kokkola

Painos 31 000 kpl
ISSN 1455–6987

Kannen kuva Mascobado täysruokosokeria kasvattaa, jalostaa ja pakkaa 34 viljelijän Sisspa-osuuskunta Panayan saarella Filippiineillä. Kuvälähde Dritte Welt Partner.

Jakelu Tilaaja- ja tapahtumajakelun lisäksi tämä numero jaetaan täyspeittojakeluna Hankoon, Raaseporiin, Inkooseen ja Karjalohjalle sekä osiin Lohjaa ja Saloa.

TUETTU ULKOMINISTERIÖN
KEHITYSYHTEISTYÖVAROIN

Lue lehteä netissä → www.maailmankaupat.fi/lehti

VISIITTI

Oodi käden työlle

Käden kosketuksessa kankaaseen on taikuutta. Se kosketus muuttaa puuvillan hahtuvan säikeiksi, jotka lähtevät etene-mään kohti jotakin, mikä on alkuun vain keskeneräisyys, kangastus. Ne kädet eivät hapuile vaan tietävät mitä tekevät. Ne kutovat paretta, puuvillaa, juuttia, pellavaa... Ne valavat savea. Se on kuin tanssi. Käsi kutsuu neulan mukaansa, kieputtelee sitä kankaan pinnalla, pujottelee langan ali, toisen yli, muodostaa kohta ikaikäisen kuvion. Se käsi tietää puun syyt, taltuttaa puun oksien jukuripäisyyden, sivelee puun sielua ja synnyttää lopulta sopusoinnun ikään kuin puu olisi aina tarkoitettu siihen muotoon. Se kokonaisuus syntyy, koska käsi tietää, miten sille annetut maan elementit toimivat ja miten niiden on hyvä olla.

Sen käden työstä syntyy kankaalle elämänpuu, jossa elävät ihmiset ja eläimet rinnan. Ne kädet uskovat haaveisiin: siihen, että ihminen joskus ymmärtää paikkansa osana kaikkien ihmisten yhteistä ketjua, jossa kukaan ei ole toista parempi. Ei liioin toisen kulttuurin käsityö toista parempi tai arvokkaampi.

Se käsi tietää mitä on tehdä työtä. Se kuulee nivelten avunhuudot, kangistuneiden sormien hidastuvan liikkeen, sormenpäiden kihelmöinnin, kivun. Se tietää, miten vaikeaa on elää sopusoinnussa kiireen, väsymyksen, köyhyyden, kuumuuden, puutteellisen valaistuksen, vuodesta toiseen jatkuvan toistuvuuden rytmissä. Se käsi on siunattu lahjalla, taidokkuudella ja luovuudella, mutta sillä on myös taakkansa. Vuodet tuovat mukanaan osaamista, siirtymistä kisällistä mestarin rooliin, mutta samalla vuodet eivät säästele pehmeää samettista ihoa naarmuilta, kolhuilta, polttelelta, väsymykseltä, sairauksilta. Ne kädet janoavat lopputuloksen tuomaa

Kuva Joni Hokkanen

Tansanialaisen Kali Mata Ki Jai -yhteisön naiset valmistavat hennävärin lisäksi oman kylän kasveja mm. mattoja. Niiden valmistuksessa käytetään vain taitavien käsien taitoja, sillä sähköä ei ole kylässä edes saatavilla.

”**Olipa se käsi missä tahansa Äiti Maan kartalla, se käsi puhuu yhteistä, ikaikäistä kieltä.**”

valmiuden ja tarkoituksenmukaisuuden tunnetta, mutta myös lepoa, arvostusta, oikeudenmukaisuutta. Ne kädet saavat täyty-myksensä siitä tunteesta, kun ne kykenevät luomaan tulevaisuutta, tuntemaan käsissään lantit, jotka tuovat mukanaan toimeentuloa, omavaraisuutta, elämää. Ne kädet on myös luotu tarttumaan toisen ihmisen käteen sekä kannattelemaan uuden elämän ihmettä.

Olipa se käsi missä tahansa Äiti Maan kartalla, se käsi puhuu yhteistä, ikaikäistä kieltä. Ne kädet kunnioittavat toinen toisinaan, mikäli ne ovat ymmärtäneet työn syvimmän olemuksen. Eivät ne kädet halua kilpailla, taistella, satuttaa, vuodattaa verta. Ne kädet tietävät syvemmän salaisuuden: missä tahansa ihminen löytää tapansa tehdä, missä käsi

tarttuu Äiti Maan runsaudensarveen, kertoo tarinaa paikallisesta elämänpiiristä, vuosituhansista takanaan, toivon iduista, koneiden ja tehokkuuden pelosta, kunnioituksen maailmasta ja työn merkityksestä - siellä asuu ihmisyyden olemus.

Sillä ei ole olemassa totuutta, joka sanoisi käsityön olevan heikkojen, menetettyjen, toivottomien osa, niiden, jotka eivät ymmärrä

maailmamme olevan Tehokkuutta, Koneistumista, Yli sietokyvyn ja kantokyvyn elämistä, Kilpailua ja Kampittamista. Miksei myös kauneudella olisi paikkansa maailmassamme? Miksi kukaan ei ymmärtäisi aikaa, sitä, miten paljon kädenkosketuksia, istuttuja tunteja, unelmia ja taitoa yhteen pieneen käsityöhön on kulunut? Miksi sen korvaisi huutavien koneiden loputon pauhu, kun ne tuottavat tuhansia samantlaisia tavaroita, yhden sesongin artikkeleita? Käsityön aika ei ole tehokkuus vaan ajattomuus. Käsien tuottama lopputulos ei vanhene, katoa, unohdu tai muutu merkityksettömäksi. Käsityö elää, vaikka tämä aika katoaisi.

Käsityössä ei ole järkeä. Käsityö ei ole järjen asia, kun mietimme sen syvintä, kauneuden ja ikaikäisen viisauden olemusta. Se ei ole selitettävissä sellaisen järjen avulla, jota ihmiset palvovat juuri nyt. Käsityö on filosofia, syvempää ymmärrystä tästä kaikesta olevaisesta. Mutta kädet ja työ, ne ovat myös järjen asia. Käsien kantaja ei elä kauneudesta vaan siitä samasta olevaisuuden välttämättömyydestä, josta me kaikki. Käsityössä on järkeä vain jos se saa ansaitsemansa arvostuksen, jos sen katsoja ymmärtää käsityön vuosituhansia kestäneen olemuksen. Sen ymmärrys tiivistyy vain siihen, että käsien kautta syntyy työ, joka on osa ihmisyyden ketjua.

Minä sanon teille, tehdessänne työtä te toteutate sen osan maan kaukaisimmasta unelmasta, mikä teille oli määrätty jo unelman syntyessä.

Ja kun teette työtä, rakastatte todellakin elämää ja joka rakastaa elämää tekemällä työtä, hän ymmärtää elämän syvimmän salaisuuden.

(Kahlil Kibran)

Laura Hokkanen

Kirjoittaja toimii Mikkelin Maailmankaupan puheenjohtajana ja piilottelee kaapissaan ”keskeneräisten käsitöiden” -kokoelmaa

Maailmankaupalehden loppuvuoden numeroita on jaossa Pottu ja Sipulissa Fiskarsissa ja Emmauksen kaupassa Tammisaaressa. Tule hakemaan omasi!

Maailmankaupalehti

emmaus

Pottu ja Sipuli • Fiskarsintie 28, 10470 Fiskars
• www.ruukinpottu.com

Emmaus Westervik • Haugesundintie 18,
10650 Tammisaari

Orjuuttava sokeriruoko

Kuva Reilun kaupan edistämisyhdistys ry / Didier Gentilhomme

Sokeriruokosato korjataan viidakoveitsillä sokeriosuuskunta Asocacen viljelmillä Paraguayin Guarambaréssa. Asocace tuottaa reilun kaupan luomusokeria.

on puhtaasti trooppinen *Saccharum officinarum*. Se on peräisin Uudesta-Guineasta, josta se levisi Tyynenmeren saarille, Etelä-Aasiaan ja sieltä edelleen Välimeren maihin ja Amerikkaan. Muita keskeisiä viljelylajeja ovat alkuperältään intialainen *Saccharum barberi* sekä kaakkois- ja itäaasialainen *Saccharum sinense*.

Pistokkaista valmiiksi sokeriksi

Sokeriruo'on viljely onnistuu vain subtrooppisessa ilmastossa ja trooppisissa, koska se vaatii runsaasti lämpöä ja kosteutta. Maaperän suhteen sokeriruoko ei ole vaativa. Sitä voidaan viljellä menestyksekkäästi myös autiomaassa, jos käytössä on tehokkaat kastelujärjestelmät. Sokeriruoko on yksi kasvukunnan tehokkaimmista yhteyttäjäistä: se pystyy muuttamaan suhteellisen suuren osan sitomastaan aurinkoenergiasta biomassaksi.

Sokeriruoko tuottaa siemeniä, mutta sitä lisätään yleensä kloonaamalla varren kappaleista. Palat työnnetään maahan, ja niissä olevat silmut kasvavat uusiksi versoiksi. Ensimmäinen sato korjataan tavallisesti noin vuoden kuluttua. Samalta viljelmältä saadaan 2–10 satoa. Tämän jälkeen

Miljoonat hikipisarot ja makeaa janoavat suut ovat tehneet sokeriruo'osta ihmiskunnan eniten viljellyn kasvin.

Muinaiset esi-isämme tyydyttivät makeanälkäänsä etenkin hedelmillä, marjoilla, hunajalla sekä palmuista ja lehtipuista saatavilla makeilla nesteillä. Yli 10 000 vuotta sitten ihminen löysi makeanlähteekseen myös sokeriruo'on ja alkoi hyvin pian viljellä sitä.

Alun perin sokeriruo'on vartta imeskeltiin sellaisenaan tai varresta puristettiin sameaa mehua. Ensimmäiset maininnat kiteytyneestä sokerista ovat 5000 vuoden takaa Indus-kulttuurin piiristä nykyisen Intian ja Pakistanin alueelta. Sokeriruo'on mehusta keitettiin ja kiteytettiin sokeria tulen avulla.

Indusjoen laaksosta sokerin käsittelyn taito kulkeutui 600-luvulla arabien mukana Persiaan. Ensimmäisen vuosituhannen lopulla arabit veivät sokeria edelleen Mesopotamian alueelle, Pohjois-Afrikkaan ja Välimeren maihin. Euroopassa sokeri alkoi yleistyä keskiajan lopulla, kun viljely levisi Etelä-Espanjan Andalusiaan ja Euroopan muihin lämpimiin osiin. Sokeri säilyi kuitenkin 1700-luvulle asti kalliina ylellisyys tuotteena, jota vain rikkaat pystyivät käyttämään lääkkeenä sekä ruuan makeutuksessa.

Kolumbuksen mukana sokeri päätyi Länsi-Intian saaristoon nykyisen Haitin alueelle. Se osoittautui suotuisaksi vilje-

lyalueeksi. Pian espanjalaiset levittivätkin sokeriruo'on myös Kuubaan, Puerto Ricoon ja Jamaikalle, portugalilaiset puolestaan valloittamaansa Brasiliaan. Koska sokeriruo'on viljely ja sokerin valmistus vaativat runsaasti työvoimaa, siirtomaaisännät alkoivat kuljettaa orjia Afrikasta. Orjakauppaa kesti vuodesta 1505 vuoteen 1888 saakka. Tänä aikana yli 10 miljoonaa afrikkalaista oli vangittu ja kuljetettu Amerikkaan – valtaosa juuri sokeriruokoviljelmille.

Nykyään sokeriruokoa viljellään yli sadassa maassa, ja sen tuottama sato ylittää reippaasti muiden viljelykasvien sadon. Brasilia on maailman ylivoimaisesti suurin sokerin tuottaja. Muita suuria tuottajamaita ovat Intia, Kiina, Meksiko ja Pakistan. Noin 60–70 % sokerista valmistetaan sokeriruo'osta, loput pääasiassa sokerijuurikkaasta.

Trooppinen heinä

Sokeriruo'ot ovat 2–6-metriä korkeita, paksuja, kuituisia ja runsaasti versovia trooppisia heinäkasveja, joiden varsissa on runsaasti ruokosokeria eli sakkaroosia. Ruokosokeri on yleisin kasveista saatava makea aine. Se muodostuu rypälesokerista ja hedelmäsokerista. Sokeriruo'on jalostuksessa ruokosokeri otetaan käyttöön sellaisenaan tai siitä voidaan valmistaa etanolia.

Kaikki villit ja viljellyt sokeriruo'ot kuuluvat sukuun *Saccharum*. Kyseessä ei siis ole yksi laji vaan lajiryhmä. Suvun lajit voivat risteytyä keskenään; merkittävimmät viljelylajikkeet ovatkin syntyneet lajeja risteyttämällä.

Tärkein viljelty sokeriruokolaji

”**Ruokosokeri on yleisin kasveista saatava makea aine.**”

Kuva Emilia Pippola

maata on pidettävä vähintään vuosi kesannolla.

Kun lehdet kellastuvat, sokeriruo'on sokeripitoisuus on korkeimmillaan ja aloitetaan korjuu. Ruo'ot leikataan käsin ja lehdet poistetaan. Sitten ne kuljettetaan mahdollisimman nopeasti käsiteltäviksi, ettei sokeripitoisuus laske. Varret rikotaan ja puristetaan useita kertoja telojen välissä. Tuloksena on nestettä, joka ensin kirkastetaan, sitten kiteytetään sokeriksi haihduttamalla ja lopulta puhdistetaan. Prosessista jää yli nestettä, melassia, jota käytetään muun muassa ruuanlaitossa sekä rehuna, ja kiinteää jätettä, bagassia, joka soveltuu esimerkiksi selluloosan valmistukseen ja polttoaineksi.

Polkuhinnoittelua ja veden tuhlausta

Nykypäivänä yksi kansainvälisen sokerikaupan suurimmista ongelmista on alhaiset, heittelehtivät hinnat. Tarjonnan ja kysynnän muutokset vaikuttavat herkästi hintatasoon. Erityisen tiukoilla ovat kehitysmaiden viljelijät. He joutuvat kilpailemaan rikkaampien maiden kanssa, jotka tukevat monin tavoin omaa sokerituotantoaan. Viljelijöiden asemaa on hiukan helpottanut EU:n päätös alentaa tullimaksuja sekä leikata tukiaisia. Aiemmin EU:n ulkopuolelta tuotu sokeri oli tullien vuoksi kallista, mikä kannusti EU-

alueen viljelijöitä ylituotantoon. Ylimääräinen sokeri myytiin polkuhintaan muihin maihin, mikä edelleen laski hintoja kansainvälisillä sokerimarkkinoilla.

Sokeriruo'on viljelyyn ja jalostukseen liittyy myös monia ympäristöongelmia. Viljelmien tieltä on raivattu, ja raivataan yhä, valtava määrä elinympäristöjä. Vettä kuluu tuhattomasti ja lannoitteita sekä torjunta-aineita käytetään runsaasti. Lisäksi sadonkorjuun yhteydessä usein poltetaan kasvimateriaalia, mikä saastuttaa ilmaa, maata ja vesistöjä. Ympäristöystävällisemmällä viljelymenetelmillä ongelmia voitaisiin saada kuriin. Esimerkiksi tehokkaampien kastelujärjestelmien käyttö sekä veden kierrätys säästäisivät vettä. Myös lannoitteiden käyttöä pystyttäisiin vähentämään satomäärien kärsimättä.

Reilu kauppa helpottaa osaltaan sekä sosiaalisia että ekologisia ongelmia. Reilussa kaupassa sokerintuottajat voivat saada osan maksusta jo ennen sadonkorjuuta, heille maksetaan takuuhinta ja sen päälle reilun kaupan lisä. Lisäksi lannoitteiden, torjunta-aineiden ja muiden kemikaalien käyttöä rajoitetaan.

Kirjallisuutta:
Rousi A. 1997: Auringonkukasta viiniköynnökseen.

Teksti ja piirros **Emilia Pippola**

Makeaa monessa muodossa

Jos täysruokosokeri ja raakasokeri aiheuttavat hämmennystä, ei kannata huolestua. Sokereille ei ole olemassa virallista jaottelua, ja myös valmistajat ja asiantuntijat käyttävät termejä sekaisin. Ohessa hieman apua eri sokerien ymmärtämiseen.

Valkoinen sokeri on loppuun asti puhdistettua eli raffinoitua sokeria. Se ei sisällä yhtään melassia, vaan jäljellä on pelkästään ruokosokeri eli sakkaroosi. Valkoista sokeria valmistetaan sekä sokeriruo'osta että sokerijuurikkaasta. Sitä löytyy kaupasta muun muassa nimillä talous-, kide-, tomu-, rae- ja palasokeri.

Melassi on makeaa nestettä, jota syntyy sivutuotteena valkoista sokeria valmistettaessa. Melassi sisältää sokerin lisäksi myös muita ainesosia. Esimerkiksi sokeriruo'osta saatavassa melassissa on kivennäisaineita ja vitamiineja. Melassi antaa tummille sokereille ruskean värin ja voimakkaan aromin.

Ruskea sokeri on yleisnimi erilaisille ruskeansävyisille sokereille, jotka saavat värinsä melassista. Ruskea sokeri voi olla joko täysin puhdistamatonta tai osittain puhdistettua sokeria. Sitä voidaan myös valmistaa lisäämällä melassia valkoiseen sokeriin.

Täysruokosokeri (tai täyssokeri) on vähiten käsitelty, puhdistamaton ruskea sokeri. Sitä ei kiteytetä, vaan se valmistetaan sokeriruo'osta saatavaa mehua kuivattamalla. Täysruokosokerissa on jäljellä melassi eli varsinaisen sokerin lisäksi myös kivennäisaineita ja vitamiineja. Eri alueiden täysruokosokereita kutsutaan eri nimillä; esimerkiksi muscovado on Filippiineiltä, rapadura Brasiliasta ja kokuto Japanista.

Intiaanisosokeri on kaupallinen nimike täysruokosokerille, jota Masajo Oy tuo Boliviasta Suomeen.

Mascobado on filippiiniläistä muscovado- eli täysruokosokeria. Se on syrjäytyneiden tuottajien valmistamaa (a product of marginalized : the MAS-Ses). Tampereen kehitysmaakauppa tuo Suomeen reilun kaupan luomutäysruokosokeria Sisspa-

osuuskunnalta Filippiinien Panayan saarelta.

Raakaruoko-sokerit (tai raakasokerit)

ovat hieman täysruokosokereita käsiteltyjä ruskeita sokereita. Niitä saadaan, kun sokeriruo'on mehua puhdistetaan kiteyttämällä ensimmäisen kerran. Raakaruokosokeria ei kuitenkaan puhdisteta ns. loppuun asti valkoiseksi sokeriksi. Myös raakaruokosokereissa on melassia ja sen ainesosia jäljellä. Raakaruokosokereita ovat muun muassa kaikki ruokosokerinimillä kulkevat tuotteet, Turbinado, Demerara ja melassisokeri.

Fariinisokeri on valkoista sokeria, johon on jälkikäteen lisätty ruokosokerin melassia.

Siirappia

valmistetaan joko kasvien makeista nesteistä, kuten vaahteran mahlasta, tai liuottamalla sokeria veteen.

Suomalaisille tutuin tumma siirappi on sokerriluuosta, joka sisältää sekä sokeriruo'on että -juurikkaan aromi-, väri- ja kivennäisaineita.

Kandisosokeri kiteytetään ylikylläisestä sokerriluuoksesta hitaasti korkeassa lämmössä. Tuloksena on ruskeanvärisiä, karamellinmakuisia, suuria kiderypäleitä. Kandisosokeria, jossa on mukana myös ohraa, kutsutaan rintasokeriksi.

Teksti ja kuva **Emilia Pippola**

Colaa **humaanisti, veljeydellä ja hyvántahtoisuudella**

Kuva Laura Hokkanen

Colan juominen vertautui 1930-luvulla verensiirtoon – se siirsi juojaan pienen palan Amerikan sielua. Coke oli amerikkalainen unelma pullotettuna. Yhä edelleen se edustaa toteutuneiden unelmien ja kaikille avointen mahdollisuuksien symbolia. Cola-pulloon sisältyvä unelma ei silti useinkaan kerro tuotteen taustasta ja sen valmistajien unelmista. Tähän tarpeeseen syntyi Ubuntu-cola, juoma, joka siirtää juojaansa ajatuksen ihmisyydestä.

Ubuntu – ”Minä olen, koska me olemme”

Kauan ennen eurooppalaisia valloittajia eteläisessä Afrikassa eli kansa nimeltä Xhosa. Sillä oli hyvin kehittynyt sosiaalinen

järjestelmä, joka perustui vuosituhansia vanhoihin moraalikäsitteisiin ja arvoihin. Xhosan koko sosiaalista järjestelmää kuvasi yksi ainoa sana: ubuntu. Sana ei ole käännettävissä suoraan muille kielille, mutta sen synonyymeiksi

luetellaan humaanisuus, veljeys ja hyvántahtoisuus, filosofisesti tiivistäen: ihminen on ihminen vasta muiden kautta.

Vaikka ubuntu-sana onkin nykyisin saanut maailmalla suurimman näkyvyyden Linux-käyttöjärjestelmän myötä, siteerataan sanaa paljon eteläafrikkalaisen, juuriltaan xhosalaisen, Nobelpalkitun arkkipiispa Desmond Tutun haastatteluissa ja kirjoissa. Tutu on avannut käsitteen filosofisen perustaa seuraavilla luonnehdinnoilla:

”Tunnet, kun Ubuntu on läsnä ja on itsestään selvää, kun se on poissa. Sen merkitys liittyy siihen, mitä on olla todellinen ihminen. Silloin tietää, että on sidottu elämässä muihin ihmisiin.

Ubuntu merkitsee kokonaisuutta, myötätuntoa. Ubuntu-henkilö on kutsuva, vieraanvarainen, lämmin ja antelias, halukas jakamaan. Hän on avoin ja läsnä, toisia rohkaiseva persoona. Hän ei koe uhkana sitä, että muut onnistuvat tai ovat hyviä jossakin. Sellaisen ihmisen itsevarmuus perustuu siihen tietoon, että jokainen kuuluu suurempaan kokonaisuuteen, jolloin hän kärsii, kun muita ihmisiä nöyryytetään, alistetaan tai kidutetaan.

Cola, joka puolustaa ihmisyyttä

Ubuntu-cola valmistetaan Malawin Kasinthulassa ja Sambian Kaleyassa tuotetusta reilun kaupan sokerista. Afrikan sydän, Malawi, kamppailee monien ongelmien keskellä. Se on yksi eteläisen Afrikan köyhimmistä valtioista. Monet sen yli 15 miljoonasta asukkaasta elävät maaseudun kylissä pienviljelijöinä. Yli puolet väestöstä elää köyhyysrajan alapuolella ja keskimääräinen elinikä on vain 44 vuotta.

Vuonna 1996 eteläisessä Malawissa, Shire Valleysissä, 282 taloutta päätti järjestäytyä Kasinthulan sokeriruokoviljelijöiden osuuskunnaksi ja vuokrata 753 hehtaaria maata. Osuuskuntaa pyörittää kaksi valiokuntaa, joissa molemmissa on vaaleilla kahdeksi vuodeksi valitut 10 jäsentä. Jokaisella osuuskunnan jäsenperheellä on noin 2,7 hehtaaria maata. Se on todettu sopivaksi viljelyalueeksi riittävien tulojen saamiseksi ja työn määrän kanssa pärjäämiseen.

Reilun kaupan maanviljelijät Kasinthulassa saavat sokerista 4\$ päivässä, joka on kuusi kertaa sen maan keskimääräisen palkan verran. Näillä tuloilla he voivat esimerkiksi asua tiilitaloissa ja kouluttaa lapsensa.

Kasinthulan alue on taipuvainen sekä kuivuuteen että tulviin useita kertoja vuodessa. Useimmat perheet elävät kituttaen maissin-, kassavan- tai riisinviljelyllä ja osa ansaitsee rahaa sokeriruoko-osta tai puuvillasta. Valtaosa perheistä elää savimaajoissa eikä monillakaan ole varaa pitää esimerkiksi kotieläimiä.

Maatalous antaa toimeentulon yli 85 %:lle Malawin väestöstä. Heistä valtaosa on pienvilje-

lijöitä. Sokeri on kolmanneksi suurin vientituote tupakan ja teen jälkeen. Sokerialan kehittämistä haittaavat korkeat tuotantokustannukset, köyhän maaseudun infrastruktuuri, riittämättömät terveyspalvelut sekä puutteet maatalouden tukipalveluissa ja tarvittavassa tekniikassa.

Mistä kaikki alkoi

Kasinthula Cane Growers (KCG) -osuuskunnan tarkoituksena oli muuttaa kannattamaton maa-alue sokeriruokotuotantoon ja lisätä näin tuotantoa sokeritehtaissa ja samalla tarjota tuloja köyhille pienviljelijöille. Hanketta varten vuokrattiin valtiolta maata, jolloin yksittäisten tonttien suuruudeksi tuli noin 2,7 hehtaaria.

Alusta alkaen hanketta uhkasivat valtavat ja koko ajan lisääntyvät velat. Tehdas oli ottanut huomattavan lainan ulkomaisten velkojien rahoittaman kastelujärjestelmän asennukseen ja maanmuokkaukseen sokeriruokoviljelyä varten. Velan määrä kertaantui lukuisia kertoja kun paikallinen valuutta dramaattisesti devalvoitui suhteessa Yhdysvaltain dollariin. Korot nousivat pilviin, yli 40 %:iin.

Pian tuli ilmi, että KCG ja sen 282 jäsentä olivat vastuussa velasta maanomistajina. Ilman omaa syytään osuuskunta oli yhtäkkiä heitetty vakaviin taloudellisiin vaikeuksiin. Ensimmäisestä sadosta kertyneet tulot eivät riittäneet edes korkojen takaisinmaksuun. Hyvällä johtamisella ja hallituksen tuella KCG on alkanut edistyä velan takaisinmaksussa.

Reilun kaupan mukaan tulo

KCG siirtyi reilun kaupan järjestelmään vuonna 2002 ja myy sokeria reilun kaupan ehdoin tällä hetkellä Eurooppaan ja USA:han.

Sokeriruoko leikataan käsin ja toimitetaan Illovon tehtaalle noin 25 km päähän kylästä. Reilun kaupan lisä, 480 dollaria tonnilta, on tuonut tuloja kipeästi kaivatuihin sosiaalisiin tarpeisiin.

Ensimmäiseksi reilun kaupan lisän käyttökohteeksi viljelijät määrittivät turvallisen, puhtaan veden saamisen kolmeen kylään,

jotka aiemmin olivat keränneet vetensä Shire-joesta altistuen joka kerta vedessä leviäviin tauteihin sekä krokotiilien hyökkäyksille.

Ensimmäinen porakaivo tehtiin Kapasulen kylään maaliskuussa 2004. Tämän myötä yli 500 kylän asukkaan ei enää tarvinnut käyttää jokea juomavetenä tai tehdä 2,5 kilometrin kävelymatkaa Siseun kylään saadakseen puhdasta vettä. Seuraava porakaivo kaivettiin Chinangwan kylään vuonna 2005 ja 10 seuraavaa vuoden 2008 aikana.

Reilun kaupan lisä on käytetty myös tiilitalojen rakentamiseen

Kuva Traidcraft / Richard Else

KCG:n jäsenviljelijä Joyce Chibouro perheensä kanssa sai tänä kesänä taloonsa sähkönsä ensimmäistä kertaa elämässään. Aiemmin reilun kaupan lisän turvin on Chinangwan kylään saatu porakaivo ja puhdas, raikas vesi.

entisten savimajojen tilalle. Savi-seinät ovat korvaantuneet tiileillä ja hatarat olkikatot pellillä. Merkittävä määrä lisästä on käytetty kyltien sähköistämiseen. Sähköpylväitä ja muuntajia on noussut moniin kyliin ensimmäistä kertaa niiden historian aikana. Kyläläiset voivat nyt työskennellä kotona tai harjoittaa liiketoimintaa helpommin iltaisin. Myös lukeminen ja lasten läksyjen teko on helpottunut.

Vuonna 2006 reilun kaupan lisä kohdennettiin Kasinthulan bilhartsiaa hoitavalle klinikalle lääkkeiden hankintaa varten. Noin 70 % paikallisista ihmisistä sairastaa bilhartsiaa. Lisäksi kylään on hankittu neljä polkupyöräambulanssia, joihin on sovitettu perävaunut kuljettamaan ihmisiä sairaalahoitoon.

Vaikka KCG:llä on edelleen valtavia haasteita, reilu kauppa on tuonut merkittävää, konkreettista hyötyä yhteisölle. Noin 30 % KCG:n tuotannosta myydään nyt reilun kaupan ostajille. KCG:n sokeria on saatavilla Ubuntu-colan lisäksi pakattuna sokerina sekä catering-annospusseina, kekseissä, kakuissa, kaakaossa, karamelleissa, jopa glögissä. Uutena aluevaltauksena sokeria käytetään myös reilun kaupan kosmetiikkatuotteissa, kuten vartalokuorinta-aineissa ja kasvonaamioissa.

Cola - 125 vuotta toteutuneiden unelmien symbolina

Tänä vuonna 125-vuotista taivaltaan juhlivaa Coca-Colaa pidetään maailman juodumpana ja brändiarvoltaan kalleimpana virvoitusjuomana. Joka päivä maailmassa kulutetaan biljoona coke-tuotetta ja joka sekunti nautitaan 10 450 Coca-Cola-lim-saa. On jopa tutkittu, että coke on maailman tunnistetuin sana "ok"-merkin jälkeen. Coca-Colan lukuisia mainoskampanjoita on

pulloihin ja tehokkaiden markkinointikoneistojen tuotteeksi.

Vuonna 1919 yhtiö päätyi Robert Woodruffille, jonka haaveena oli, että Coca-Cola olisi kaikkien saatavilla milloin ja missä vain. Ja niin tapahtui. 1920–30-luvuilla kokista alettiin valmistaa myös Yhdysvaltojen ulkopuolella. Suomeen juoma rantautui olympiakisoihin 1952 ja vuonna 1957 Suomesta tuli 103. maa, jossa aloitettiin juoman valmistus.

Cola-juoman varjot

Pilviä Coca-Colan ylle on ilmaantunut säännöllisesti. Juoma on saanut syytöksiä Intiassa mm. pohjaveden tuhlaamisesta kuivilla alueilla sekä maanviljelyksen torjunta-aineiden jäämien sisältämistä pulloista. Yhtiö on saanut kritiikkiä työskentelyolosuhteista, työntekijöiden oikeuksien polkemisesta palkkauksessa ja ylityksissä työajoissa Kiinassa. Sitä on syytetty ilmaston saastuttamisesta Keniassa, kokoontumisvapauden riistämisestä Turkissa, järjestäytyneiden työntekijöiden tappouhauksista, sieppauksista ja kiristyksestä Pakistanissa, korruptiosta ja paikallisen talouden tuhoavasta veronkiertojärjestelmästä Filippiineillä, lapsityövoiman käytöstä El Salvadorin sokeriviljelmillä ja ay-liikkeen jäsenten murhasta ja raiskauksista Guatemalassa ja Kolumbiassa. Taistelu unelmien juomaa vastaan on kirvoittanut juomalle monia vastamainoksia ja tunnuslauseita, kuten "Soft drink – hard labour" -tunnus tai provosoiva kuva kokislasissa uivista ruumiista.

Ubuntu-sanana taustalla oleva merkitys haastaa kuluttajaa antamaan ajatuksensa juuri tuotteen alkuperälle, niille ihmisille, jotka ovat tehneet työpäivänsä minun

Kuva Laura Hokkanen

Reilun kaupan Tähti maahantuo Suomeen monia tuotteita, joihin on käytetty KCG:n sokeria, kuten Ubuntu-cola ja Divine-suklaata. Suklaapatukan kaakaonviljelijöistä kerrottiin Maailmankaupalehdessä 3/2011.

Amerikkalainen Stop KillerCoke-kampanja nostaa esille Coca-Cola-yhtiötä vastaan esitettyjä syytöksiä eri puolilta maailmaa. Intiassa yhtiötä on syytetty ympäristör rikoksista ja mm. pohjaveden piläämisestä, Kolumbiassa murhattuista ay-aktivisteista. Lisää kampanjasta <http://killercoke.org/>

virkeistä juomani eteen: *Ubuntu on pohjimmiltaan ihmisenä olemista. Ubuntu merkitsee sitä, että minun ihmisyyteni on kiinni erottamattomasti sinusta. Olen ihminen koska kuulun johonkin.*

Teksti **Laura Hokkanen**

Lähteet:
Roger Enrico & Jesse Kornbluth 1987: Cola-sodat. WSOY
Fairtrade Foundation 2009: Kasinthula Cane Growers (KCG), Sugar Cane Co-operative, Malawi.

http://www.fairtrade.org.uk/producers/cosmetics/kasinthula_cane_growers_kcg_sugar_cane_cooperative_malawi.aspx
Campaign to Stop Killer Coke. <http://killercoke.org/>
Suomalainen, Riitta 2012: Muuttuuko kokiksen salainen resepti? Coca-Colan viestintäpäällikkö vastaa. Vantaan Sanomat 18.3.2012.
Wallius, Anniina 2012: Yhdysvallat purkaa pakotteita, Coca-Cola palaa Myanmarin. Yle Uutiset 15.6.2012.
Online School / Visual Academy: The Stats on Softdrinks <http://www.onlineschools.org/blog/softdrinks/>
<http://www.yourlifemanual.com/ubuntu.htm>

Raakaa voimaa

Mascobado – köyhän miehen sokerista trendituotteeksi

Kakkuja, karkkeja, leivoksia, herkkuja. Sokeri on yllästä, yltäkyläistä elämää. Sokeriruo' on symbolisen merkityksen sanotaan kuvaavan rakkautta ja intohimoa, elämän makeutta. Esimerkiksi intialaisten Atharva Vedassa sokeriruokoa käytetään symbolina suloiselle puoleensavetävyydelle. Makean, yltäkyläisen elämän kääntöpuolella on kova työ, jota sokeriruokoviljelijät tekevät ansaitakseen toimeentulonsa.*

Köyhän miehen sokeri

Nimiä on monia. Mascobado, Destination, Rapadura, Intiaanisokeri, SUCANAT, Panela, Chancaca, Gur Jaggery tai Kokuto. Ne ovat sokeriruo'osta valmistettua sokeria, jota ei ole raffinoitu eli puhdistettu valkoisen sokerin tapaan loppuun saakka. Ne ovat siis raakaa sokeria.

Muscovado-sokerilla on pitkät perinteet Filippiineillä. Sokeriruokomehua on käytetty ruoanlaitossa vuosisatojen ajan, koska se on tuonut ruokaan luonnollista makeutta ilman haitallisia kemikaaleja. Kuitenkin 1900-luvulla uusi teknologia syrjäytti perinteisen sokerin ja tilalle tuli kristallinkirkas puhdistettu sokeri, joka hallitsi pian markkinoita. Sen myötä muscovado-sokerista tuli ”likaista” sokeria ja se siirtyi ”köyhän miehen sokerin” asemaan. Muscovadosta syntyi myöhemmin marginaalis-

sa olevien tuottajien (MASSES) tuote eli MAScobado. Toisen tulkinnan mukaan Mascobado on saanut nimensä Muscobadosta, joka kääntyy *lihasten työksi* (saksan *Muscobado: Muskelarbeit*). Kolmas selitys toteaa Mascobadon tulevan espanjankielisistä merkityksistä *raaka tai puhdistamaton*. Kaikilla etymologisilla selityksillä voi katsoa olevan osuva yhteys sokerin alkuperään ja sen erityisyyteen.

Panaya Fair Trade Center

Panaya Fair Trade Centerin perusti vuonna 1991 Kabalakan naisjärjestö banaanilastujen myymiseksi reilun kaupan markkinoille. Tänäpäin PFTC huolehtii myös kolmen ruokosokeria viljelevän osuuskunnan markkinoinnista toimipaikassaan Iloilo Cityssä, Panayan saarella Filippiineillä, jossa on jäljellä vielä noin 100 pientä sokeritehdasta. Luonnon-

mukaisesti viljellyn Mascobadon kasvattaa, jalostaa ja pakkaa 34 viljelijän Sisspa-osuuskunta.

Sokeriruokoviljelmän koko Iloilossa ja Panayan saarella on tyypillisesti neljäneshehtaarista kolmeen hehtaariin saakka. Suurin osuuskunnista on JABafa (aiemmin Pitafa), jossa on yli 90 viljelijää. Kullakin osuuskunnalla on oma sokerimyllynsä, joissa kuuden kuukauden satokauden aikainen prosessointi aloitetaan.

PFTC:n päätarkoitus on viedä ryhmien tuotteita paikallisille ja reilun kaupan markkinoille. Se jakaa myös tietoa kuluttajille sekä auttaa tuottajajärjestöjä parantamaan pysyvästi taloudellista ja sosiaalista asemaansa. Tuottajat saavat Panayalta 30 % paremman hinnan kuin tavallisilta markkinoilta.

Tuotteiden markkinoinnissa varmistetaan riittävä tulotaso viljelijöille sekä pyritään pitkäaikaisiin kauppakumppanuuksiin.

Reilun kaupan myötä on tarkoitus myös parantaa terveydenhuoltoa solidaarisuusrahaston avulla sekä tukea lasten koulutusta. PFTC:llä onkin oma päiväkeskus lapsille. Siellä lapset oppivat kirjoittamaan ja lukemaan. Lisäksi äitejä opetetaan terveysasioissa.

– Päivisin lapset tekevät harjoituksia mm. piirustuksessa ja kirjoittamisessa, leikkivät, saavat tietoa perushygieneistä sekä ravitsemuksesta. Toimintaamme kuuluu myös, että vanhemmat valmistavat kotona terveellisiä ja ravitsemista lapsilleen, listaa Ruth Salditos PFTC:stä.

– Lapset ovat tehneet myös tutustumiskäyntejä tehdasalueelle, jotta he arvostaisivat vanhempien tekemää työtä ja aikaansaannoksia, Salditos jatkaa.

Viime lokakuussa PFTC:ssä toteutettiin myös kasvilääkinnän kurssi. Yhteensä 30 osallistujaa, enimmäkseen äitejä, osallistui koulutukseen. Kurssin aikana opeltiin valmistamaan esimerkiksi yskänlääkettä sekä kasvivoideita yleisiin iho-oireisiin.

Kohti trendituotetta

Tavallisen kuluttajan suussa valkoisen sokerin valkoisuus kääntyy helposti ajattelemaan, että sokeri on valkaistu. Teollisuus käyttää valkaisuainetta sijaan termiä sokerin puhdistaminen, jossa käytetään kemikaalien sijaan *apuaineita*. Käytännössä juurikkaat

pestään, raastetaan, kuumennetaan, käsitellään, niitä tarkkaillaan ja ne kiteytetään. Monen kiteytymisvaiheen jälkeen jäljellä on kirkas sokerikide, josta on poistettu kaikki kasvin muut osat. Sokeri on lopulta niin puhdistettua, että se säilyy kuivassa periaatteessa ikuisesti. Puhdas sokeri on sataprosenttinen hiilihydraatti.

Mascobadon erityisyys liittyy siihen, että sokerissa on jäljellä kasvin hivenaineet ja vitamiinit. Täysruokosokeri valmistetaan samankaltaisella haihdutusmenetelmällä, joka oli käytössä Filippiineillä jo ennen espanjalaisten valloittajien tuloa vuonna 1521. Mascobado-sokeri on ”La Carlotta”-ruokoa, jota pidetään laadultaan parhaana Filippiineillä. Se kasvaa kolmen metrin korkeuteen. Ensin sokeriruo'osta puristetaan mehu, jota sen jälkeen haihdutetaan nelisen tuntia suuressa kattilassa. Massan annetaan hitaasti jäähtyä koko ajan hämmentäen. Sokeriin syntyviä jyväsia pidetään Filippiineillä aidon, perinteisesti valmistetun täysruokosokerin laatuodisteena. Sokerissa ei ole mukana ollenkaan puhdistusta. Näin se samalla säilyttää kaikki alkuperäiset sokerin ravintoaineet ja mineraalit, kuten kalsiumin, fosforin, raudan, kaliumin ja natriumin. Täysruokosokerissa on jäljellä myös kasvuympäristön ja valmistusmenetelmän mukaiset aromit: sokerin maku on persoonallinen ja voi vaihdella satokau-

Panaya Fair Trade Centerin päiväkeskuksessa lapset oppivat kirjoittamaan ja lukemaan.

desta ja tuotantoerästä toiseen.

Täysruokosokerin terveysvaikutuksista on puhuttu viime vuosina paljon. On todettu, että sokerin sisältämät mineraalit tulevat käyttöön kehon sokeriainevaihdunnassa ja säästävät siten luuston ja hampaiden omia mineraalivarjoja. Täysruokosokerin sanotaan imeytyvän hitaammin ja tasaisemmin kuin puhdistettu sokeri, ja sen vaikutus veren sokerin äkilliseen kohoamiseen ja heilahteluun olisi siten lievempi. Iso osa sokerinsaannistamme on yleensä peräisin teollisista elintarvikkeista. Einesruuissa, juomissa ja makeisissakin kannattaa katsoa mitä syö ja hakea terveellisempiä vaihtoehtoja milloin mahdollista.

Myös lisäaineettomuus ja luomuviljely nostavat PFTC:n tuotteet trendikkäiksi. Lisääntynyt luomutuotteiden kysyntä on johtanut mm. siihen, että osuuskuntaan on voitu ottaa uusia jäseniä. Viljelyn siirtyminen luomutuotantoon oli tuottajayhteisölle suhteellisen helppoa, sillä alueella oli totuttu aina sekaviljelyyn ja viljelykiertoon. Tärkeä seikka PFTC:ssä on myös ympärivuotinen tuotanto ja pakkauslinjasto, jolloin pienviljelijöille on turvattu perustoimentulo ympäri vuoden. Sokeriruokosato-kausien väliin on sijoitettu myös inkivääri- ja banaaninviljelyä, jotka kompensoivat osittain soke- rittomia ajanjaksoja.

Elämää filippiiniläisessä yhteiskunnassa

Filippiiniläistä politiikkaa ja taloutta hallitsevat nykypäivänä voimakkaasti sukuklaanit, jotka pelaavat monissa tapauksissa omiin taskuihinsa. Vaikka Filippiineillä on rikkaat mineraali- ja luonnonvarat sekä turismia, varallisuus on jakaantunut erittäin epäoikeudenmukaisesti.

Valtiota vaivaavat esimerkiksi korruptio, ympäristötuhot, piittaamattomuus ihmisoikeuksista,

maaltapako, heikosti kehittynyt hyvinvointijärjestelmä ja valtion epäonnistuminen sosiaalisten ongelmien ratkaisussa. Pienviljelijöiden myönteisiä tulevaisuudennäkymiä on hankala kuvitella näissä olosuhteissa.

Sokerin, banaanin ja mangojen viljely on yhä miljoonien perheiden tärkein tulonlähde. Onnistunut, reilu yhteistyö viljelijöiden, jalostajien ja kauppioiden kanssa tuottaa tuloja, mutta antaa myös uskoa tulevaisuuteen.

Panayan rooli filippiiniläisessä yhteiskunnassa on merkittävä. Se pyrkii koko ajan edistämään reilua kauppaa, parantamaan ympäristön, lasten ja naisten asemaa. Se edistää kestävästä kehityksestä kannustamalla ja kouluttamalla luonnonmukaiseen viljelyyn sekä luonnolliseen tuotteiden käsittelyyn ilman säilöntä- ja lisäaineita. Panaya on mukana myös yksittäisten perheiden arkisessa elämässä myöntämällä lainoja, kehittämällä terveydenhoitoa sekä tarjoamalla odottamattomien luonnonmullistusten tai muiden katastrofien keskellä apua. Panayan tärkeä tehtävä on toimia myös henkisen hyvinvoinnin tukijana: se neuvoo tuottajiaan itsenäisyyteen ja tasa-arvoon sekä auttaa uskomaan viljelijöiden omiin oikeuksiin.

*Atharva Veda on antiikin aikainen, sanskritin kielellä kirjoitettu, Intian niemimaalla syntynyt hymnien ja rituaalitekstien kokoelma. Veda merkitsee tietoa, tiedettä tai totuutta. Atharva Veda sisältää 6 000 mantraa ja käsittelee suosittuja loitsuja ja taikoja.

Teksti **Laura Hokkanen**
Kuvat **Dritte Welt Partner**

Lähteet:

Kuningaskuluttaja 2007: Tumman sokerin terveellisydestä ei ole tutkimustietoa. <http://kuningaskuluttaja.yle.fi/node/1987>
Tampereen Kehitysmaakauppa ja dwp-tukkujen esitteet
Mascobado USA 2012: What is Mascobado. <http://mascobadousa.com/index.php?page=page&id=21>

Sisspan viljelemää Mascobado sokeria tuo maahan Tampereen kehitysmaakauppa.

RUOKAA REILUSTI

Sugar is sweet and so are you...

Herkkuja erityisiin hetkiin

Suomalaisten leivontaharrastajien omaksi yhteisöksi nimitetty Kinuskikissa-blogi listattiin loppuvuodesta 2011 Suomen suosituimmaksi leivontablogiksi. Blogissa vierailee jopa 200 000 yksittäistä kävijää kuukausittain. Sivustoa ylläpitävältä Sini Visalta on julkaistu myös visuaalisesti näyttävä leivontakirja. Kotileipojien ajattelua ymmärtävä ja reseptejään pitkälle hiova Kinuskikissa lupasi juhlanan kakkureseptinsä Maailmankaupalehden käyttöön.

Kuvan kakku on tehty 1,5-kertaisella reseptillä suorakaiteen malliseen, kooltaan säädettävään reunavuokaan. Kinuskikissan reseptejä voi lukea lisää osoitteesta www.kinuskikissa.fi.

Ruokosokerin käyttö leivonnassa tuntuu mietittyttävän monia kotileipureita. Käytettykö sokeri samaan tapaan kuin tavallinen sokeri? Voiko sillä korvata valkoisen sokerin kaikissa resepteissä? Maistuuko se jotenkin erilaiselta? Valkoiseen sokeriin tottuneelle täysruokosokerissa merkittävin ero on todennäköisimmin maku. Kun valkoisessa sokerissa on jäljellä pelkkä makeus, on täysruokosokerilla selvästi oma makunsa. Myös Kinuskikissa-blogisti Sini Visa myöntää ruokosokerissa olevan miellyttävä, siirappimainen makuvivahe.

Sini Visa toteaa viehättyneensä ruokosokerista alkuaan luettuaan sen olevan tavallista sokeria puhtaampaa eli ilman kemiallista käsittelyä, jolloin siinä on jäljellä sokeriruo'on vitamiinit ja kivennäisaineet. Sini Visa kertoo korvanneensa erilaisissa resepteissä ruokosokerilla tavallisen sokerin miellyttävän lopputuloksin. Tässä reseptissä ruokosokeri on osana kakkupohjaa, täytettä ja kuorrutetta. Kakkupohjassa vajaan kahden ruokalusikallisen ruokosokerimäärä näyttää ensisilmäyksellä melko merkitykseltömältä ainesosalta. Visa toteaaakin, että pohjaan lisättävä sokeri saattaa tuntua vähäpätöiseltä yksityiskohdalta, mutta tuo tarvittavan ripauksen

lisämakeutta ja -makua. Kakun kruunaa vielä ruokosokerista valmistettu kinuski.

Ruokosokerilla ryyditetty unelmakakku Kinuskikissan tyyliin

Pohja:

180 g digestive-keksejä
75 g margariinia
1 ½ rkl ruokosokeria

Täyte:

6 liivatelehteä
2 ½ dl vaahtoutuvaa vaniljakastiketta
200 g sitruunarahkaa
2 tl vaniljasokeria
2 rkl ruokosokeria
3 ½ dl mansikkasosetta (n. 350 g mansikoita)

Kuorutus:

2 liivatelehteä
2 dl kuohukermää
1 dl ruokosokeria
1 dl ruokosokerisiirappia

Valmistusohje:

Vuoraa irtopohjavuonan (24 cm) pohja leivinpaperilla. Sivele reunalle kasviöljyä, jotta kakku irtaasi siistimmin.

Hienonna digestivet tehosekoittimella tai kaulimella. Sulata margariini kattilassa ja lisää keksimurut ja ruokosokeri joukkoon. Painele keksiseos vuonan pohjalle.

Laita liivatelehdet liikoamaan kylmään veteen. Vaahdota

vaniljakastike. Lisää joukkoon sitruunarahkaa, vaniljasokeri ja ruokosokeri.

Soseuta mansikat. Laita noin 1 dl soseesta kattilaan ja kuumenna kiehuksi. Purista liivatelehdistä ylimääräinen neste ja lisää kuumaan soseeseen. Voit kiehauttaa uudelleen, jotta liivateet sulavat soseeseen. Yhdistä liivateet muun mansikkasoseen kanssa ja sekoita sitten täytevaahtoon.

Kaada täyte vuokaan ja anna hyytyä jääkaapissa n. 3 tuntia. Laita kuorrutteen liivatelehdet liikoamaan kylmään veteen. Mittaa kuohukermä, ruokosokeri ja ruokosokerisiirappi kattilaan ja kuumenna seos kiehuksi. Ota kattila liedeltä ja sulata joukkoon liivateet. Jäähdytä huoneenlämpöiseksi ja kaada täyteen päälle.

Jäähdytä kinuski kädenlämpöiseksi kylmässä vesihautteessa välillä sekoitellen. Kaada sitten vuokaan täyteen päälle.

Hyydytä jääkaapissa 2 tuntia. Irrota kakku sitten vuoaasta. Kakku irrotetaan ensin ohuella lastalla ja avataan vasta sitten vuonan reunus.

Voit pursottaa kakun pinnalle kuvioita esimerkiksi valkosuklaalla tai Candy meltseillä. Kumpaakin voi värjätä pastaväreillä. Viimeistele koristelu mansikoilla.

Teksti **Laura Hokkanen**
Kuva ja resepti **Sini Visa**

Gita, Prasanna, Kousalya ja Gnanasundari koruja valmistamassa.

Maankiertäjien korut

Mustalaiset, Intian vaeltavat heimot, ovat elättäneet itsensä monin eri tavoin, ja ryhmät ovat saaneet nimensä sen perusteella, miten ovat hankkineet elantonsa. Etelä-Intiassa, Tamil Nadussa, maita ovat kiertäneet mm. neulojen ja helmien myyjät *narikkuravasit* ja ennustajat *kudukudupaikararit*. Vakinaisia asuinsijoja ei ollut, mustalaiset tapasivat asua siellä missä sattuiivat olemaan, puiden varjossa tai kaupunkien ja kylien asemilla.

Yksi heimoista on *vaghiri*. Perinteisesti *vaghirimiehet* ovat metsästäneet ja naiset tehneet erilaisia helmikoristeluja, kerjänneet ja laulaneet. Nykyisin *vaghireilla* on pysyviä asuntoja, vaikka osa heimolaisista matkustaakin laajalti Intiassa ja myös ulkomailla koruja myymässä.

Chennain Anna Salain kaupunginosassa on Bhimrao Ramji Ambedkar -koulu, jonka 1960-luvun alussa toimintansa aloittanut South India Scheduled Tribes Welfare Association perusti mustalaislapsille vuonna 1972. Koulun oppilaat tulevat eri puolilta Etelä-Intiaa, ja useimmat heistä asuvat kampuksella olevassa asuntolassa.

Samoissa tiloissa toimii myös South Indian Tribal Artisan Welfare Trust (SITAWT).

Se kouluttaa *vaghireja* tekemään

uusilla malleilla perinteisestä käsityöstä ja markkinoi tuotteita sekä kotimaahan että vientiin. Yhteisö on eteläintialaisten käsityöläisryhmien verkoston SIPAn jäsen ja kuuluu sitä kautta maailmanlaajuiseen reilun kaupan järjestöön WFTO:hon.

SITAWTilla on Chennain lisäksi korupajoja Villupuramissa, Cuddalossa, Trichyssä ja Thiruppatturissa. Korut tehdään ”biidaamalla”, pujottamalla erilaisia ja -värisiä helmiä lankaan.

Vientiin puuta, kotimarkkinoille muovia ja lasia

Vientiin menevissä koruissa helmet ovat puuta, mutta kotimaan markkinoille se on liian kallis materiaali. Intiaan myytävissä koruissa helmet ovat muovia tai lasia.

Materiaalit hankitaan, milloin vain mahdollista, muista reilun kaupan käsityöläisryhmistä. Isot, *Wrightia tinctoria* -puiset helmet tekee ja värjää toinen SIPAn käsityöläisryhmä, Shilpa, ja korvakorujen koukut tulevat WFTOn delhiläisestä jäsenyhteisöstä Tarasta. Pienemmät helmet ovat tulsia (pyhä basilika, *Ocimum sanctum*) ja ne SITAWTissa värjätään itse.

Työpäivät SITAWTissa ovat kahdeksantuntisia ja työviikot intialaiseen tapaan kuusipäiväisiä. Palkkaa koruntekijät saavat ammattitaidosta riippuen 150-250 rupiaa (2-3,5 euroa) päivässä. Kun tilauksilla on kiire, tehdään ylityötä ja saadaan ylityölisät. Vuotuiset palkankorotukset ovat normaalisti noin 10 prosenttia, mutta mikäli tilaustilanne on erityisen hyvä, palkankorotus voi olla kaksi kertaa suurempi. Diwali-festivaalin aikaan saadaan 2 000 rupian bonus, ja palkallisia lomapäiviä on tilauskannasta riippuen 10-15.

Kahden polven koruntekijöitä

Gita tekee koruja yhdessä tyttärensä Kousalyan ja sisarentyttärensä Prasannan kanssa. 38-vuotiaalla Gitalla on viisi tytärtä, joista vanhin on kohta 25- ja nuorin, Kousalya, 19-vuotias. Gitan lapsuus päättyi varhain, ensimmäinen lapsi syntyi kun Gita oli hädin tuskin 14.

Ajat ovat muuttuneet, ja Kousalya aikookin ensin kehittää itseään koruartesaanina ja odottaa vielä viitisen vuotta ennen naimisiin menoa. 21-vuotias Prasanna puolestaan pitää koko naimisiin menoa kovasti yliarvostettuna ja aikoo jäädä naimattomaksi. Intiassa naimisiin meno on kuitenkin normi, josta yhteisön paineessa voi olla vaikea välttyä. Muut epäilevätkin Prasannan mielen vielä muuttuvan.

Koulupohja kaikilla kolmella naisella on vähäinen. Gita ei ole käynyt lainkaan koulua, mutta osaa

”Materiaalit hankitaan, milloin vain mahdollista, muista reilun kaupan käsityöläisryhmistä.”

Työvälineitä ja myyntiin valmiita puuhelmikoruja.

kirjoittaa nimensä, kunhan saa keskittyä tehtävään rauhassa ja ajan kanssa. Kousalya ja Prasanna kävivät koulua kolme vuotta.

Oma talo ja työsuhteasunto

Gitan perheellä on oma kahden huoneen talo Nelloressa, naapuri-osavaltiossa Andhra Pradeshissa. Yksi tyttäristä perheineen asuu

siellä vakituisesti. Gita, hänen vartijana alueella työskentelevä miehensä ja Kousalya sekä Prasanna asuvat suurimman osan vuotta kampuksella, vain muutaman minuutin kävelymatkan päässä työpaikalta, SITAWTilta saamassaan asunnossa, josta ei tarvitse maksaa vuokraa. Asunto on vain yhden huoneen kokoinen, mutta se on turvallinen, ja käytössä ovat asianmukaiset

pesu- ja käymälätilat. Gitalla, Prasannalla ja Kousalyalla on iltaisin aikaa rentoutua kodissaan. Ruoka ja muut taloustyöt tehdään yhdessä, ja loppuilta kuluu yleensä jutellen ja televisiota katsellen.

Taloudellisesti perhe tulee hyvin toimeen, puutetta ei ole. Naiset kertovat, että ruokaan Chennain tapaisessa kalliissa suurkaupungissa menee neljältä aikuiselta normaalisti noin 100 rupiaa päivässä eli 25 rupiaa (n. 0,35 euroa) henkeä kohden. Silloin harvoin, kun syödään lihaa, rahanmeno kaksinkertaistuu. Asumis- ja työmatkakuluja ei ole, eikä aikaa kulu työmatoihin. Työmatkat saattavat intialaisissa suurkaupungeissa olla tuntien mittaisia ja viedä paljon rahaa.

Kun aviomies ansaitsee 3 500, Kousalya 3 900 ja Gita 6 500 rupiaa kuukaudessa, rahat riittävät hyvin, ja säästöön jää nelisen tuhatta rupiaa kuukaudessa. Enemmänkin jäisi, mutta oma talo Nelloressa nielee rahaa säännöllisesti, huokaa Gita. Pankkien talletuskorot Intiassa ovat korkeat, ja perhe saa noin 8 prosentin koron säästöilleen. Korkeaa kuitenkin alle viime vuosien kuluttajahintainflaation. Velkaa Gitan perheellä ei ole.

Teksti **Antti Markkanen**
Kuvat **Antti Markkanen ja Johanna Uusiranta**

SITAWT:n koruja tuo Suomeen Maailmankauppa Juuttiputiikki www.juuttiputiikki.fi.

Gnanasundari on SITAWT:n toiminnanjohtaja ja korudesigner.

Puuhelmien raaka-aineena tulus ja *Wrightia tinctoria*

SITAWT:n korujen puuhelmet on tehty kahdesta eri kasvista: pienemmät helmet tulsista ja suuremmat *Wrightia tinctoriasta*.

Tulus eli pyhä basilika (*Ocimum tenuiflorum*, syn. *O. sanctum*) on aromaattinen kasvi, joka kuuluu huulikukkaiskasvien heimoon. Se kasvaa luonnonvaraisena Afrikan ja Aasian trooppisilla seuduilla, mutta se on levinnyt laajalle viljelyn myötä. Tulus on puuvartinen, runsaasti haarova varpu, joka kasvaa 30–60 cm korkeaksi. Voimakkaasti tuoksuvat lehdet ovat soikeita, lajikkeesta riippuen vihreitä tai violetteja, tavallisesti reunastaan hampaisia. Kukat ovat violetin sävyisiä. Tulsia on hyödynnetty tuhansien vuosien ajan intialaisessa lääketieteessä, ayurvedassa, sen lukuisten parantavien ominaisuuksien vuoksi. Tulus on merkittävä kasvi myös hindulaisessa mytologiassa ja traditioissa. Thairuoossa tulus on tyypillinen mauste sitruuna- ja thaibasilikan ohella.

Wrightia tinctoria on oleanterikasvien heimoon kuuluva pieni puu, joka kasvaa luonnonvaraisena Intiassa ja Myanmarissa. Intiassa se tunnetaan nimellä kala kuda, mutta suomenkielistä nimeä sille ei ainakaan toistaiseksi ole. *Wrightia tinctoria* viihtyy tasangoilla ja lehtimetsissä aina 1 500 metrin korkeuksiin asti. Se voi kasvaa 7,5-metriseksi. Rungon suomumaiset kaarnat ovat vaaleanharmaita ja sileitä. Soikeista ehytlaitaisista lehdistä saadaan sinistä väriainetta indigoa. Kukat ovat valkoisia. *Wrightia tinctorian* eri osia käytetään lääkinneissä muun muassa ehkäisemään tulehduksia, psoriasisista ja hilsettä. Puuaineksesta valmistetaan kuppeja, kyniä, leluja ja monenlaisia muita pieniä esineitä.

Teksti **Emilia Pippola**

SIPA

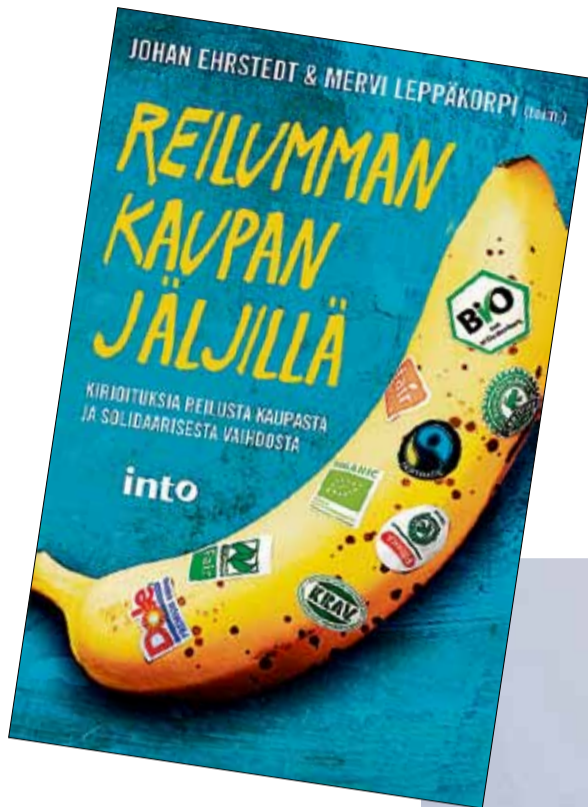
South India Producer Associations SIPA on 1986 perustettu eteläintialaisten käsityöläisryhmi-en verkosto. Tällä hetkellä siihen kuuluu 42 ryhmää viidessä Etelä-Intian osavaltiossa. SIPA tukee jäseniään tuotekehityksessä, markkinoinnissa ja vientijärjestelyissä. SIPA on ollut aktiivinen jäsen World Fair Trade Organisationissa (WFTO) vuodesta 1991. www.sipa.in

WFTO

World Fair Trade Organisation Kansainvälinen reilun kaupan yhteistyöjärjestö, jonka jäseninä on niin kehitysmaiden tuottajia, Maailmankauppoja kuin maahantuojia. Entiseltä nimeltään IFAT. www.wfto.com

KIRJOJA

Reilumman kaupan jäljillä

Tehoaako lompakolla äänestämisen?

Johan Ehrstedt ja
Mervi Leppäkorpi.

Muuttuuko maailma ostos kerrallaan, jos minä, kuluttaja, äänestän oikein lompakollani? Mervi Leppäkorpi ja Johan Ehrstedt ovat koonneet vastauksia tähän ja muihin kiperiin kysymyksiin reilusta ja solidaarisesta kaupasta kirjaksi asti. Kirja Reilumman kaupan jäljillä pakottaa miettimään, pyrimmekö kulutusvalinnoillamme sittenkin vain ostamaan hyvän omantunnon.

Leppäkorpi aloittaa kirjan muistuttamalla, että erilaisia "vastuullisuudesta" kertovia sertifikaatteja on maailma pullollaan. Merkit ja sertifikaatit ovat sisällöltään hyvin erilaisia. Valtaosassa on taustalla hyvät tavoitteet ja myös niiden toteutumisen seuranta. Toisaalta hyvin markkinoituihin väitteisiin tuodittautuva kuluttaja voi haksahduttaa "ostamaan hyvän omantunnon" hyvinkin arveluttavin perustein.

"On vähitellen aika haastaa myös reilun, eettisen ja vastuullisen kaupan käsitteet ja erilaiset merkit", Leppäkorpi kirjoittaa, ja perustelee: "nyt erilaiset sertifikaatit mahdollistavat ja ylläpitävät epäoikeudenmukaista maailmankauppaa".

Kovaa tekstiä – ja selviä aseita epäilijöiden ja kyseenalaistajien käsiin. Teemmekö turhaa tai jopa

vahingollista työtä yrittäessämme luoda markkinoita pienuottajille, joiden omat mahdollisuudet saada tuotteitaan myyntiin ovat heikot?

Ehkä ei sentään. Voi kuitenkin olla terveellistä myöntää, että mikään sertifiointijärjestelmä ei ole täydellinen. Kirjan viesti on, että virheet on ehkä mahdollista korjata, kun ne uskalletaan nähdä ja myöntää, vaikka tieto lisääkin tuskaa.

Kirjassa haastetaan FLO:n (Fair Trade Labelling Organization) Reilun kaupan järjestelmä, koska se on tunnetuin ja – kirjoittajien sanoin – erityis- asemassa ja koska sen kritiikki usein tyrmätään myöntämättä ongelmia. Kirjoittajat huomauttavat, että eivät pidä juuri Reilua kaupaa erityisesti muita huonompana merkkipäijärjestelmänä.

Reilua isolla ja pienellä kirjaimella

Kirjoittajat selventävät aluksi käsitteet: FLO:n Reilu kauppa kirjoitetaan vakiintuneen tavan mukaisesti isolla R-kirjaimella, Vähemmän tunnetusta WFTO:sta (World Fair Trade Organization) – Maailmankauppojen kattojärjestöstä ja sen jäsenjärjestöjen kaupankäynnistä – käytetään termiä reilu kauppa. Muista järjestelmistä puhutaan termein vastuullinen kauppa, ja hyvin pienistä, kunnianhimoisista maahantuontihankkeista sanaa solidaarinen vaihto.

Onko Reilussa kaupassa sitten jotakin vikaa – ja jos, niin mitä? Leppäkorven sanoin: "Reilu kauppa on muuttunut ajan kuluessa. Alkuaikojen pienimuotoinen tuotanto ja vähäinen myynti on kehittynyt ihan oikeaksi bisnek-

seksi, joka houkuttelee suuria yrityksiä eettisen kaupan sädekehällä, vaikka yrityksen toiminnassa muuten olisi perustavaa laatua olevaa korjaamisen varaa."

Suuruuden myötä toiminta on lähentynyt muuta, tavallista suuren luokan bisnestä, jopa niin, että yhdysvaltalainen Fair Trade USA irtautui FLO:sta viime joulukuussa, koska haluaa sertifioida enemmän plantaaseja. Kysymys kuuluu: voiko plantaasi olla tuotanto-olosuhteiltaan ja työntekijän kannalta edelleen yritys, jossa toteutuvat Reilun kaupan kriteerit – reilusta puhumattakaan?

Alkupuheessa herätettyjä kysymyksiä käydään läpi muutamien esimerkein. Oaxacan kahvintuottajat Meksikossa ja toiveikkaat kinuan viljelijät Bolivian Potosissa ovat joutuneet pettymään järjestelmään. Sertifikaatista on maksettu isot rahat, eikä satoa

kuitenkaan aina saada myydyksi odotusten mukaisesti. Pahimmassa tapauksessa Reilu kauppa on ajanut viljelijät ahdinkoon.

Maailma ei muutu marketissa

Johan Ehrstedtin omat kokemukset reilusta kaupasta alkavat lukiovuosista 1990-luvun alkupuolelta. Isolla kirjaimella kirjoitettava Reilu kauppa on lyönyt itsensä läpi viimeisten 15 vuoden kuluessa. Ehrstedt toteaa, että sen vaikutukset tuottajiin eivät ole niin yksiselitteisen myönteisiä kuin mitä kuluttajien annetaan ymmärtää. Se on mahdollisesti reilua, mutta ei aina eikä kaikille, hän summaa.

Ongelmatonta ei ole myöskään "sen toisen reilun kaupan" eli WFTO:n toiminta. Sieltäkin löytyy yksittäisiä tapauksia, kuten

kirjassa kuvattu bangladeshiläinen Aarong, jossa reilu kauppa ei automaattisesti merkitse käsittäjien tekijöille turvattua toimeentuloa. Mutta kuten Tatu Matinpuro kommentissaan kirjassa toteaa: "Koko järjestelmää ei myöskään pidä tuomita yhden tai kahden heikon tapauksen vuoksi. Suurimmassa osassa WFTO:n jäsenistöä reilun kaupan kriteerit toteutuvat. Reilun kaupan tuote on siis edelleenkin kuluttajan kannalta oikea valinta." Suomalaiset Maailmankaupat eivät ole koskaan tuoneet maahan Aarongin tuotteita.

Ajattellaan asia uudestaan

Kirjaan on otettu mukaan myös EU-Suomessa elantaan hankkivan suomalaisen luomuviljelijän näkökulma. Luomuviljelijä Laura Suvanto pohtii tutun-kuuloisesti: "Lähtökohdan on oltava se, että viljelijöiden tulee saada kunnon korvaus työstään, olivat he sitten kotoisin mistä päin maailmaa tahansa."

Kriittisesti käsiteltyjen esimerkkitapausten jälkeen Ehrstedt kirjaa joitakin Reilun kaupan kohtalonkysymyksiä ja esittää niille ratkaisuja. Yksi ongelmista on se, että Reilun kaupan järjestelmä on brändinsä vanki.

Brändin arvo ja uskottavuus perustuvat sen markkinoimiin yksinkertaisen mustavalkoisiin kulutusvalintoihin, mikä ei Ehrstedtin mukaan pitemmän päälle ole kestävä yhtälö. Järjestelmän rajallisuus, puutteet ja korjaus-ehdotukset on tuotava mukaan kuvaan, hän toteaa.

Teksti **Riitta Lehtonen**
Teksti **Jari Pohjola**

Johan Ehrstedt & Mervi Leppäkorpi (toim.): Reilumman kaupan jäljillä. Kirjoituksia reilusta kaupasta ja solidaarisesta vaihdosta.

Kirja on osa Turun maailmankauppayhdistyksen "Solidaarisen vaihdon tulevaisuus" -hanketta, joka on saanut ulkoministeriön viestintä- ja kehityskasvatustukea.

Hankkeessa on julkaistu myös Kuluttajan opas merkkiviidakossa; taskuun menevä tiivis kooste erilaisista vastuullisuusmerkeistä.

LUKIJAN KOMMENTTI

Menestyksen paradoksi

Kehitysmää- ja maailmankauppaliikkeessä toiminta on pientä – ja sen vuoksi usein mahdollista seurata. Tuottajat tai ainakin heidän osuuskuntansa, kauppakumppanimme, ovat lähempänä kuin suureksi bisnekseksi paisuneissa järjestelmissä. Ongelmatonta se ei silti ole; eri maiden tilanteet ovat hyvin erilaisia, rahan ostovoima on erilainen, tuotteiden ympäristövaikutukset tulisi tuntea ja niihin tulisi voida vaikuttaa, jotta tuotteeseen sisältyvä reiluuden lupaus tulisi täytetyksi. Vaatimuksia on paljon, ja kokonaisuuden seuranta on vaikeaa.

Onko väistämättä niin, että vain pienimuotoinen toiminta pysyy hanskassa, kuten eräs lohjalainen maailmankauppakonkari totesi?

Pienellä toiminnalla vaikutetaan kuitenkin vain pienen ihmisjoukon olosuhteisiin. Ammattimaisesti järjestetty, tuntuvalla pääomalla liikkeelle laitettu ja hyvin markkinoitu Reilu kauppa on tavoittanut olemassa olonsa aika huomattavasti suuremman määrän kuluttajia kuin perinteinen reilu kauppa. Onko siitä siis ollut myös hyötyä huomattavasti suuremmalle tuottajien joukolle?

Entä onko kaikessa reilussa kaupassa sittenkin kyse vain hyvän omantunnon ostamisesta? Ostetaanko tuotteita vielä sittenkin, kun tuottajat eivät enää ole köyhiä vaan aidosti tasa-arvoisia kauppakumppaneita – vai katoaako brändistä juuri se jokin?

Ehrstedtin ja Leppäkorven kokoama kirja on hyvä herättäjä ja antaa aineesta ja pohjaa keskusteluille.

Teksti **Riitta Lehtonen**

Reilumman kaupan jäljillä – reformista vallankumoukseen?

Reilumman kaupan jäljillä -kirjan artikkeleita yhdistää ajatus siitä, että reilun kaupan aloitteet ja kuluttamalla vaikuttaminen eivät riitä, sillä ne pyrkivät muuttamaan maailmaa vallitsevan talousjärjestelmän sisältä käsin. Kapitalistisen markkinatalouden ongelmat vaativat kirjoittajien mielestä radikaalimpaa uudistamista. Koska reilu kauppa ei tähän pysty, kirjassa etsitään vaihtoehtoisia tapoja epätasa-arvoisten valtasuhteiden muuttamiseksi.

Kirjassa hahmotellut ruohonjuuritasolta lähtevät rakennemuutokset ovat suuria, ja kansainvälisellä kaupalla on kirjoittajien ajattelussa korkeintaan marginaalinen rooli globaalin köyhyyden poistamisessa. Kirjoittajien mukaan reilulla kaupalla – tai kansainvälisellä kaupalla ylipäätään – ei voida saavuttaa kaikkia heidän peräämiään muutoksia. Tässä he ovat aivan oikeassa.

Kiinnostavaa perusasetelmaa häiritsee muutama kauneusvirhe. Lukijalle ei oikein ilmene, ettei Reilu kauppa ole itse asettanut tavoitteekseen monia kirjoittajien vaatimia muutoksia. Kvinoantuotannon ympäristöongelmista kirjoittavasta Mervi Leppäkorvelta jää mainitsematta, että artikkelissa käsitellyt ongelmat on havaittu myös Reilun kaupan liikkeen sisällä, ja että niihin on puututtu jo ennen kirjan julkaisemista muuttamalla kvinoantuotannon säädettyjä kriteereitä. Tällaiset kauneusvirheet eivät ole kuitenkaan kirjan perussanomien kannalta oleellisia.

Varsinkin "isolla ärrällä" kirjoitettua Reilua kaupaa on kritisoitu ennenkin sekä radikaalimmin puutteesta että liiasta radikalismista. Kritiikin suunta riippuu siitä, miten sen esittäjä suhtautuu vapaakaupan mahdollisuuksiin lisätä ihmisten hyvinvointia. Puhtaan vapaakaupan puolustaja näkee Reilun kaupan esteenä, joka häiritsee vapaakaupan mahdollisuuksia lisätä vaurautta. Päinvastainen kritiikki lähtee siitä, ettei Reilu kauppa muuta vallitsevaa

talousjärjestelmää riittävästi, tai se jopa ylläpitää sitä.

Reilun kaupan liike tasa-painottelee kahden ääripään välissä. Se ei kuvittele, että nykyinen talousjärjestelmä poistaisi globaalin köyhyyden automaattisesti, mutta samalla se näkee kansainvälisellä kaupalla tärkeän roolin köyhyyden vastaisessa taistelussa. Reilu kansainvälinen kauppa ei ole kuitenkaan kaikki maailman ongelmat poistava taikasauvan isku – niin kuin ei mikään muukaan köyhyyden vähentämiseksi tehty aloite.

Kirja osoittaa hyvin, että kuluttamalla vaikuttamisella on rajansa. Sillä voi saada aikaan suuria asioita, mutta maailmanvallankumouksia ei tehdä pelkästään banaaneja ostamalla. Reilun kaupan menestys perustuu siihen, että sillä pyritään muuttamaan juuri niitä asioita, joihin kuluttamalla on mahdollista vaikuttaa tehokkaasti. Maailmaa voi muuttaa ostoskerrallaan, mutta lompakolla äänestämällä ei voi muuttaa kaikkea.

Tästä huolimatta Reilulla kaupalla voi olla oma roolinsa myös suurempien rakenteellisten muutosten aikaansaamisessa. Historiassa suuret muutokset on usein saatu aikaan sekä vallankumouksellisin että reformistisin keinoin. Pohjoismaista hyvinvointivaltiota on rakennettu Suomen historiassa sekä vallankumouksen että reformien kautta, ja molemmilla on ollut oma vaikutuksensa lopputulokseen. Martti Ahtisaari totesi hiljattain, että lompakolla äänestämällä oli selvä vaikutus Etelä-Afrikan apartheidhallinnon kaatumiseen.

Reilun kaupan mahdollisuus tukea laajempia rakenteellisia muutoksia riippuu siitä, miten hyvin se menestyy ydintehdävässään. Mitä suurempaa viljelijä- ja työntekijäjoukkoa Reilu kauppa pystyy hyödyttämään ilman että tuotannolle säädettyjen vaatimusten tasosta tingitään, sitä suurempia ovat myös laajemmat vaikutukset.

Tuotannolle säädettyjen

vaatimusten oikean tason määrittelemisessä Reilu kauppa on vahvoilla, sillä tuottajat ovat saamassa 50 prosenttia järjestelmän ylimmän päätöksenteon äänivallasta. Kasvukin on ollut nopeaa: tällä hetkellä Reilusta kaupasta hyötyy noin miljoona pienviljelijää ja 170 000 suurtilojen työntekijää. Silti kehityksmaiden tuottajien ehdoton enemmistö on edelleen Reilun kaupan hyötyjen ulkopuolella, joten työ on vasta alussa. Reilun kaupan vaikutus on kuitenkin kokoansa suurempi jo nyt: se on lisännyt eettisyysvaatimuksia myös sellaisilla toimialoilla, joilla se ei itse ole mukana.

Kirja lähestyy aihettaan poleemisella ja särmikkäällä otteella. Usein kuulee sanottavan, ettei kansalaisyhteiskuntavetoista Reilua kaupaa tulisi kritisoida kansalaisyhteiskunnan sisältä käsin, sillä tämä antaa aseita ja lisäargumentteja äänekäälle vähemmistölle, jonka mielestä Suomen tai suomalaisten ei tarvitse edes yrittää puuttua globaaleihin köyhyysasteisiin.

Itse olen eri mieltä, sillä jokainen ymmärtää ettei mikään maailmassa ole täydellistä. Kritiikin avoin käsittely voi vahvistaa ihmisten luottamusta, kun taas kritiikkitoiminta todennäköisimmin heikentää sitä. Jos kritiikkiin ei pysty vastamaan, on syytä katsoa peiliin ja tarttua kritiikin kohteena oleviin haasteisiin.

Reilumman kaupan jäljillä on lukemisen arvoinen kirja jokaiselle reilun kaupan ystävälle "ärrän" koosta riippumatta. Se haastaa lukijan miettimään, minkälaisia muutosta maailma kaipaa ja minkälainen rooli eettisellä kuluttamisella voi muutoskassa olla. Reilulle kaupalle esitetään kirjan lopussa kuusi ajattelemisen arvoista kehittämisehdotusta. Vastauksemme kirjoittajien suosituksiin löytyvät blogistamme osoitteesta <http://reilukauppa.wordpress.com/>.

Janne Sivonen

Kirjoittaja on Reilun kaupan edistämisyhdistyksen toiminnanjohtaja.

Koska matka oli hauska niin, pyysivät he mukaan yhden toverin

Elefanttimarssilla suomalaisessa perinnemaisemassa

Niitä on kaikkialla: yleisö-wc:n vessatelineessä, kastelukannuissa, säästölippaissa, postimerkeissä, paakkelsseissa, liukumäessä, huiveissa, koruissa, pehmoleluissa, taiteessa... Onnea tuovia, viisaita, jonkun rakastamia, jollekin pyhiä, jostain kaukaa saapuneita, lähellä tuotettuja, outoja reittejä kolunneita, lukuisia tarinoita kokeneita: norsuja, elefanteja, fantteja.

Norsumatkalla globaalisti lähellä

Keskellä supisuomalaista maisemaa, koivujen, peltoaukeiden, hiekkatien ja lopulta vanhan maalaismiljöön keskellä kohtaa erikoisen näyn: tuhannen yksilön vuosivauhdilla kasvavan norsulauman, johon tällä hetkellä kuuluu lähes 7 000 erimallista ja erilaisesta materiaalista valmistettua norsua. On design-yksilöitä, uniikkikappaleita, massatuotannosta tupsahtaneita muovimalleja, matkalaukuissa maailmalta saapuneita kimalluksia, reiluja versioita, visakoivuista käsityötä, ITE-taidetta, mainosplakaatteja, käyttöesineitä, elintarviketta, silmänsulostuttajaa, vesilelua, piirrosta, kanavatyötä, jäkäläistä vahtinorsua, koirankopin vallanneita pajuyksilöitä, siis lyhyesti kuvattuna kaikenlaisia elefanteja. Norsukokoelman omistaa Auli Jyllinvuori-Mäkinen miehensä Jarmo Mäkisen kanssa.

Matkalaiset ympäri Suomea ovat saapuneet tänne Nastolassa sijaitsevaan WillaFanttiin kohta jo viiden vuoden ajan. Tulevaisuudessa Nastolan on määrä nousta maailmankartalle juuri norsujen

WillaFantin idean äiti Auli Jyllinvuori-Mäkistä viehättää jokaisen norsuyksilön omalaatuinen ilme. Kuvassa mukana myös bangladeshilainen reilun kaupan juutilaukku.

avulla. Täällä on helppo ymmärtää, mitä hieno termi *globaali* (global + local) voi yksinkertaisimmillaan merkitä: siis mitä on olla paikallisesti maailmanlaajuinen tai maailmanlaajuisesti paikallinen. WillaFantissa ja Kaivolän perinnetilassa kietoutuvat yhteen kaiken aikaa globaalit teemat, mutta hyvin paikallisesti: norsut ja etnisten kulttuurien kirjo suomalaisessa perinnemaisemassa.

”Tuhannen yksilön vuosivauhdilla kasvavaan norsulaumaan kuuluu lähes 7 000 erimallista ja erilaisesta materiaalista valmistettua norsua.”

Itse asiassa matkailijan kierros alkaa suomalaisesta perinnetalosta ja huipentuu norsujen asuntoihin: kahdeksaan erilaiseen ”sirkusvaunuun”, joiden asukkaat ovat päätyneet kukin omaan vau-

nuunsa edustamansa materiaalin tai teeman mukaisesti. Alussa matkailija pääsee tutustumaan vanhoihin suomalaisiin 1800-luvun rakennuksiin, joissa on nähtävissä suomalaisen maatalon

esineistöä ja elinpiiriä 1700-luvulla valmistuneista esineistä vintageen saakka. Erona perinteisiin kotiseutumuseoihin on se, että kaikki pihapiirissä ja rakennusten sisällä nähtävät tavarat ovat alun perinkin kuuluneet tilan esineistöön. Uusia, muualta tulevia antiikitavaroita ei edes huolita osaksi perinnetilaa.

Auli Jyllinvuori-Mäkinen on tehnyt valtavan työn lajitellesaan niin norsut kuin vanhat esineet nykyisille paikoilleen. Juuri siinä lepää talon emännän sielu: niin perinnetilan kuin WillaFantin puolella hän pääsee tekemään käsillään: maalaamaan, entisöimään, uudistamaan, kunnioittamaan vanhaa, lokeroimaan tavaroita oikeille paikoille, antamaan esineille arvoisensa kodin ja ennen kaikkea ideoimaan koko ajan uutta, yllättävääkin. Vuosien varrella Jyllinvuori-Mäkinen on saanut huomata, että monet ideat lähtevät kukkimaan, jos niihin uskoo ja niiden puolesta on valmis näkemään vaivaa, esimerkiksi tavoittelemaan puhelimella ”vielä sen viidennenkin sihteerin” soittorumpun jatkeeksi. Jos ensimmäinen idea ei ole ampaissut nousuun, jalostuneempi versio on jo tuottanut tuloksen, joskus entistäkin paremman. Myös suosiollisia yhteensattumia ja onnenkantamoisia tarvitaan. Tästä kertoo perustamisvuoden yritys saada paikan suojelijaksi ja yhteistyötahoksi jokin tunnettu, kiinnostava henkilö. Kun ensimmäinen kutsunsaaja kieltäytyi, tuli mieleen toinen. Ja kun sekin kieltäytyi, tuli kolmas. Lopussa, pitkän työn tuloksena, WillaFantti sai suojelijakseen Indonesian suurlähettilään Harry Purwanton, joka oli tehnyt jo 30 vuotta työtä norsujensuojelussa Indonesiassa. Tämä yhteistyö on poikunut ihmeellisen ja antoisan yhteistyön ja vierailujen lisäksi sykähdettäviä norsulahjoja kokonnan jatkeeksi.

Kodin onnea

Auli Jyllinvuori-Mäkinen ei juurikaan itse osta norsuja; ne lisääntyvät kuin itsestään. Kävijä toisensa jälkeen lahjoittaa norsuja, jotta ne saisivat mukavan kodin. Kuten yleensä keräilijöille käy, ulkopuolisetkin ihmiset saavat jonkinlaisen hyvänolon tunteen voidessaan osallistua mukaan keräilykohteeseen.

– Itse asiassa en ole koskaan edes nähnyt elävää norsua. Kiinnostuin norsuista vasta sen jälkeen, kun norsujen käyttö sirkuksissa oli jo kielletty Suomessa. Minulle elävän norsunnäkeminen ei oikeastaan ole oleellista. Norsut ovat tulleet merkittäviksi niiden symboliikan ja omakohtaisten kokemusteni kautta, ikään kuin onnenvälittämissä. Suurimman ilon tästä keräilyharrastuksesta saan niistä kävijöistä, jotka lähtevät hymyillen kotiin saatuaan jakaa talon tunnelmaa. Mutta on norsuilla ollut minulle pitkään jo henkilökohtaisestikin tärkeä merkitys, toteaa Jyllinvuori-Mäkinen.

Vielä 10 vuotta sitten Auli Jyllinvuori-Mäkinen eleli yksin monenlaisten vastoinkäymisten ja huolten ympäröimänä. Sitten hän sai äidiltään lahjaksi kultaisen norsuriipuksen. Sillä oli kärsä pystyssä eli uskomuksen mukaan se välitti kantajalleen onnea. Tuon norsun jälkeen ystävä toisensa jälkeen alkoi kantaa norsuja onnentuottamistarkoituksessa Jyllinvuori-Mäkiselle. Vasta kokoelman 1500. norsu muutti onnen suunnan ja Jyllinvuori-Mäkinen tapasi Villähteen Nuorisoseuran-

talon talkoissa miehen, jota oli tapaillut 32 vuotta aiemmin. Nyt avioliittovuosia on kyseisen miehen kanssa takana seitsemän, eikä onnelle näy loppua.

– Norsuja on kaikkialla elämässämme: pyyhkeissä, lakannoissa, sängynpäädyssä, miehen traktorissa ja autossa. Norsut ovat tuoneet myös elämääme paljon yllättäviä tilanteita ja ihmisiä. Kun kesä loppuu ja paikka menee talveksi kiinni, tuntuu aina haikealta: mitä minä nyt teen koko talven ajan, naurahuttaa Jyllinvuori-Mäkinen, jolle WillaFantti ei ole päätyö vaan harrastus.

Poimintoja WillaFantin keräilykokoelman reiluista norsuista

Auli Jyllinvuori-Mäkinen pyrki miehensä kanssa tukemaan elämässään ja yritystoiminnassaan monenlaisia hyvää tekeviä asioita, kuten tavaroiden uusio-käyttöä, ympäristön puolesta toimimista, vanhan kunnioitusta ja tarpeettomaksi käydyn tai jo hylätyn tavaran siirtämistä uuteen tehtävään. Myös reilun kaupan käsityöläisten valmistamat norsukäsityöt kiehtovat Jyllinvuori-Mäkistä – ja kokoelmasta löytyykin jo useita reilun kaupan norsuja. WillaFantissa voi melkein harmitella, että reilun kaupan sertifiointimerkissä siirryttiin vanhasta norsumerkistä nykyiseen ihmishahmoon, olisihan norsumerkillisiä tuotteita keräilijän valikoimiin nykyisellään jo yli 1 800 erilaista.

Auli Jyllinvuori-Mäkisen

haaveena on saada ensi kesänä kioskin puolelle myyntiin erilaisia reilun kaupan norsuaiheisia käsityöitä, kuten nahka-, juutti- ja paperinorsuja. WillaFantin kokoelmasta löytää esimerkiksi intialaisen säästölippaan, juuttikassin ja peilikirjaillun lokerikon.

Säästölipasnorsu Intiasta

Tämä norsu on matkannut Kolkatasta, Intiasta. Sen on valmistanut reilun kaupan käsityöyhteisö Madhya Kalikata Shilpangan. Voittoa tavoittelematon organisaatio on toiminut vuodesta 1994 edistääkseen intialaista käsityöläisyyttä sekä parantaakseen työntekijöiden asemaa. Käsityöläiset asuvat Länsi-Bengalin ja Uttar Pradeshin osavaltioissa.

Tuotteisiin käytettävä nahka on vuohen parkkinahkaa. Nahkaa liotetaan 24 tuntia, jonka aikana vesi vaihdetaan 3 kertaa. Tämän jälkeen nahka kuivataan ja pestään 3 kertaa. Nahka kuivataan jälleen ja venytetään puolikuivana. Nahka ohennetaan tasapaksuiseksi ja halutun paksuiseksi. Nahasta leikataan halutun mallisia paloja erilaisilla terävillä muoteilla, käsikäyttöisen koneen avulla. Tuotteeseen tuleva painokuvio painetaan kostutettuun nahkaan saman käsikäyt-

Nastolalaisen ITE-taiteilija Seppo Suomensyrjän kierrätysaiheinen norsu ilahduttaa matkailijoita WillaFantin kahvilan edustalla.

töisen koneen avulla. Kappaleet kasataan valmiiksi tuotteiksi liiman avulla ja saumat naputellaan tiiviiksi.

Juuttinorsukassi Bangladeshista

Bangladeshilainen tekstiilituottaja Action Bag Handicrafts valmistaa laukkuja, lompakoita ja säilytyskassuja juutti- ja puuvillakankaista. Kuvioitua kankaata on kuvioitu silkkipainossa. Ompelutyötä tekevät naiset työskentelevät kotonaan itse hankkimillaan polkuompelukoneilla. Ompelukone on heille arvokasta pääomaa, jonka hankkimiseksi useimmat ovat lainanneet rahaa. Naiset käyvät Action Bag Handicraftsin toimitiloissa noutamassa materiaalit, saamassa koulutusta uusien tuotteiden valmistukseen ja tuomassa valmiit tuotteet lauttutarkastukseen.

Säilytyslokerikko Intiasta

Tämä norsuaiheinen seinälokerikko tulee Ahmedabadin Gomtipurin slummista, Intian Gujaratin osavaltiosta. Sen ovat valmistaneet Pyhän Marian naisten käsityökeskuksen naiset. St. Mary's käsityöyhteisön tavoitteena on antaa oikeudenmukaisiin ehdoin työtä slummin naisille, jotka kuuluvat eri etnisiin ja uskonnollisiin ryhmiin. Ansaitsemalla omaa ja perheensä elantoa naiset voivat parantaa samalla omaa asemaansa perheessä ja yhteiskunnassa.

Kaikki tuotteet tehdään vanhan intialaisen käsityöperinteen mukaisesti peilikirjontana. Peili- eli shisha-kirjontatekniikka on perinne Intian Gujaratissa ja Rajasthanissa sekä Pakistanin Sindissä. Ne ovat seutua, missä vedestä on jatkuvasti pulaa. Peileillä koristelluiden vaatteiden sanotaan kuvaavan ihmisten iloa heidän nähdessään veden kimalluksen. Sekä islamilaisessa että hinduperinteessä peilien uskotaan myös suojelevan pahalta. Monet St. Mary'sin käsityöläisten lokerikot kuvaavat elämänpuuta eli ikiaikaista myyttistä puuta, joka tunnetaan eri kulttuureissa taivaan ja maan yhteensitojana.

Kuvat **Joni Hokkanen**
Teksti ja tuotekuvat **Laura Hokkanen**

Käsityöläiset ja reilu kauppa Fiskarsin torilla

Ovatko maailmankauppojen reiluin ehdoin hankitut tuotteet epäreilua kilpailua suomalaiselle käsityölle? Fiskarsin torilla kausipaikalla olevat käsityöläiset Kirsi Kurki ja Erja Lindell sekä torilla satunnaisesti käyvät Tuula Häyhänen, Ann Mattsson ja Taina Ryöppy vastasivat kysymykseen.

Fiskarsin torilla myytävien tavaroiden on oltava vanhaa tavaraa, antiikkia, käsitöitä, oman tilan tuotteita, luomutuotteita tms. Uusien, teollisesti valmistettujen tuotteiden myynti torilla on kielletty, kertoo toripaikkoja myyvän Fiskarsin kyläseuran verkkosivut. Tori poikkeaa edukseen teollista massa- ja rihkamatuotetta myyvistä toreista ja markkinoista. Fiskarsissa on kausipaikalla vanhan tavaran myyjien lisäksi useita käsityöläisiä ja vielä useammat poikkeavat silloin tällöin. Poikkeuksellinen Fiskarsin tori on siinäkin, että se on ainoa Suomessa, missä on kausipaikalla reilun kaupan käsitöiden erikoismyymälä. Hämeenlinnan Maailmankauppahdistus ry:n Maailmankauppa Kirahvi on pitänyt kojuaan Fiskarsissa nyt kolme vuotta.

Euron ostovoima kolmannen maailman maissa on tyystin toinen kuin meillä. Saadakseen perustarpeensa katetuksi, kehitysmaiden käsityöläinen tarvitsee murto-osan suomalaisen kollegansa tarvitsemista euroista. Muutama vuosi sitten ammattiyhdistysliike pyrki määrittämään elämiseen riittävää palkkaa Etelä-Aasiassa ja päätyi esittämään vajaata neljää euroa päiväpalkkatavoitteeksi. Kehitysmaissa reiluinkin ehdoin tehdyt käsityöt jäävät siten maahan-tuontikustannusten jälkeenkin useimmiten selvästi kotimaisia halvemmiksi, ja sellainenkin käsityö mitä täällä ei enää kannata tehdä, on mahdollista valmistaa kehitysmaissa meidän markkinoillemme.

Missään nimessä kaikki käsityö kehitysmaissa ei kuitenkaan ole reilua.

– Indonesiassa käsityöpajat ovat muuttuneet massatuotantolaitoksiksi, jossa tehtaillaan

orjatahtiin ”käsityötuotteita” länsimaisille sisustusliikkeille ja halpahalleille. Balilaisessa tehtaassa vuorotta raatava ”käsityöläinen” ei välttämättä omaa sen kummempaa käsityöläisidentiteettiä kuin hikipajojen tehdastyöläiset (...) Työläisen osa on monotoninen monistaminen, jossa käsityöläisyyttä on ainoastaan alkeellinen teknologia, kirjoitti Kati Reijonen Maailmankauppalehdessä 1/2004.

Kirsi Kurki, Helmipöllön korupaja

Kirsi Kurki on koulutukseltaan metalliseppä ja metallialan muotoilija. Hän on valmistunut myös filosofian maisteriksi antiikin kreikan kielestä ja kirjallisuudesta taidefilosofia sivuaineenaan. Lisäksi hän on työskennellyt vientiteollisuuden palveluksessa graafisena suunnittelijana 12 vuotta.

Helmipöllön Korupajalla on useita erilaisia korusarjoja, joista Steampunk- ja Art-sarjat saavat innoituksensa 1800–1900-lukujen

vaihteen teollistumisen vuosista ja tämän ajan taiteesta, jossa myös antiikin mytologia eli vahvasti mukana. Historiallisten sarjojen vastapainona Helmipöllön valikoimista löytyy Laureion-sarja kivi- ja hopeakoruja sekä goottilainen Dark Side-sarja, jonka kuvamateriaalin takana on fiskarilainen valokuvaaja Janne Koivuniemi.

– Jos vertaan omaa korutuo-
tantoani maailmankauppojen korumyyntiin (tai mihin tahansa puhtaasti käsityönä valmistetun korun tekijöihin), en pysty allekirjoittamaan kilpailua. Korukappassa korun kauneuden arvo on niin voimakas ja subjektiivinen, että korukauppiaiden keskinäinen kilpailu on ennemminkin myyjien korvien välissä. Asiakas ostaa lopulta aina sen korun, joka puhuttelee häntä kauneudellaan.

– Kilpailua voidaan toki lietsoa polkuhinnalla tai vaikkapa vetoamalla markkinoinnissa eettisiin arvoihin, mutta uskon, että kauneusarvoon ei voida vaikuttaa ulkopuolisilla tekijöillä, ainoastaan omalla tuotteella. Kun olen valinnut korujeni teemat ja linjat tietyn aihepiirin ympärille ja pyrkinyt tuottamaan laadukkaita koruja puhtailla raaka-aineilla, muun yrityksen tarjoaman korun valinta ei voi olla ”minulta pois”, jos asiakasta puhuttelee kauneudellaan jonkun muuntyylinen koru.

Kirsi Kurki

Erja Lindell

– Sama pätee muihin maailmankauppojen tuotteisiin. Jos asiakas haluaa/tarvitsee kukkaampelin, kassin tai riippumaton, hän ostaa sen ja myös minun koruni, jos se puhuttelee häntä. Nämä asiat eivät mielestäni asetu samaan kaavioon edes siinä tapauksessa, että asiakkaalla ei ole varaa ostaa kuin toinen tuote. En näe mielekkääksi ”pakko myydä” koruani ohi sen riippumaton, vaan ratkaisun täytyy perustua asiakkaan tarpeeseen/haluun. Jos koruni ”häviää” riippumatolle, niin aivan varmasti hän sen hankkii myöhemmin, jos sen kauneusarvo puhutteli häntä tarpeeksi. Se puhuttelee häntä vielä silloinkin, kun hän hankkii sen nettikaupasta.

– Kysymys kilpailusta onkin nähdäkseni kysymys kärsivällisyydestä. Kärsivällisyydestä tehdä laadukkaita tuotteita ja kärsivällisyydestä odottaa asiakkaiden ratkaisuja.

– Muutoin koen, että maailmankauppojen raikkaat tuotteet elävöittävät toritarjontaa. Meillä kaikilla länsimaisen hyvinvoinnin kyllästyttävillä ihmisillä tulee olla varaa antaa näiden yritysten tarjota mahdollisuus työhön siellä, missä sitä muutoin ei olisi tarjolla.

Kirsi Kurki myy toreilla, tapahtumissa ja pääkaupunkiseudun käsityömessuilla.

Helmipöllön kotisivu:
123kotisivu.fi/helmipollo
Janne Koivuniemen kotisivu: gothic.fi

Erja Lindell, Tmi Pauli Lindell

Erja Lindell tekee miehensä Paulin kanssa perinteisiä suomalaisia

puunkanto- ja muita pärekoreja. Niiden lisäksi he myyvät toreilla ja markkinoilla myös tukusta ostettuja muista maista tulevia pajukoreja sekä Sokevan, Näkövammaisten Keskusliitto ry:n käsityötoiminnan palveluyksikön, harjoja.

– Eivät kehitysmaista tulevat käsityöt ole epäreilua kilpailua, jos niiden tekijät oikeasti ansaitsevat oman leipänsä sillä työllä. Pitää kuitenkin olla uskottava ulkopuolinen varmennus sille, että tuote ei tule hikipajasta tai kysymys ole lapsen työn hyväksikäytöstä. Eivät kehitysmaakäsityöt siksi kilpaile suomalaisen käsityön kanssa, kun ovat niin erityyppisiä. Nykyisinhän ei kyllä voi olla käsityötuotteissaakaan varma, missä maassa tuotteet on tehty, vaikka brändi ja design olisivatkin suomalaisia.

Erja ja Pauli Lindell myyvät toreilla, markkinoilla ja tapahtumissa.

Ann Mattsson, Kalliolaaksonlinna

Ann Mattsson on tekstiilitaiteilija, joka aikaisemmin teki mm. Finlaysonille ja Tampellalle kuoseja. Nykyisin hän järjestää yhdessä miehensä kanssa kotitalallaan juhlapalveluja sekä suunnittelee ja valmistaa vaatteita ja asusteita. Hän tekee pella-vasta paitoja, hattuja sekä naisten vaatteita ja suomenlampaan villasta mm. villapaitoja ja sukkaa.

– Kun käsityöteollisuus paisuu liian isoksi, tulee raha pääasiaksi, ja silloin se menee väärille teille, kritisoi Ann Mattsson.

Kehitysmaista tulevaa käsityötä tai muita suomalaisia käsityöläisiä hän ei koe uhaksi. Juhlapalvelun tarpeisiin Ann ostaa Reilun kaupan ruusuja ja muita reiluja ja luomu-

Ann Mattsson

tuotteita silloin, kun niitä on vaihtoehtona.

– Reilu kauppa on älyttömän hieno juttu. Reilun kaupan tuotteiden ostaminen on paras tapa auttaa kehitysmaita. Se mahdollistaa sen, että ihmiset voivat elää työstään. Olisi hienoa, jos suomalaisetkin käsityöläiset saisivat oman reilun kaupan merkin.

– Suomalaisuudella ratsastavat brändit, mitkä teettävät tuotteensa muualla, ovat harhaanjohtamista. Puhutaan Finnish designista, mutta tuotteet teetetään mahdollisimman halvalla muualla.

Ann Mattsson korostaa ostojen harkintaa tarpeiden pohjalta.

– Ihminen tulee toimeen tosi vähällä. Kun ostaa jotakin, kannattaa harkita tosi tarkkaan ensiksi sitä, mitä todella tarvitsee, ja sen jälkeen, missä ja minkälaisissa oloissa tuote on tehty. Aina ei kannata ostaa halvinta, vaikka kyllä kalliitkin tuotteet alkavat olla sellaisia, etteivät kestä.”

Ann Mattsson myy toreilla ja tapahtumissa.

Ann Mattsson
02 735 9339, 0400 534 339
www.kalliolaaksonlinna.com/

Tuula Häyhänen

Keuruulainen käsityöläinen Tuula Häyhänen värjää kasvivärein villalankoja ja kutoo niistä mm. shaaleja ja muita valmist tuotteita. Koko ketju lampaasta langaksi ja langasta tuotteeksi on kotimainen. Suomenlampaan villa kehrätään langaksi Virtain kehräämössä. Värjäykseen käytetyt kasvit Tuula ystävineen keräi itse. Punaisiin ja muihin voimakkaisiin sävyihin väriaineet tulevat ulkomailta, koska esimerkiksi pusi-

Tuula Häyhänen

naista saisi Suomessa aikaan vain sienillä. Tuula Häyhänen kutoo tekstiilejä myös pellavasta.

Kehityksmaista tulevia käsityöitä Tuula Häyhänen ei missään nimessä pidä pahana tai uhkana. – Päinvastoin, voisin tukea kehitysmaiden käsityöläisiä. He tekevät työtä leipänsä eteen. Heidän tilanteensa on itseeni verrattuna huono. Heihin verrattuna elän yltykkylläisyydessä, itselläni on auto, ruokaa pöydässä ja katto päällä päällä.

Ongelmia suomalaiselle käsityöläiselle sen sijaan löytyy ihan kotoperäisenä, mutta myös hyviä puolia täällä on käsityöläiselle:

– Mielestäni pienyrittäjien työn arvonlisävero on liian kova: ei ole mahdollista ostaa työtä toisilta yrittäjiltä. Samoin myyntipaikkamaksut etenkin valkoseinämessuilla ovat liian korkeat. Töihin tarvittavien materiaalien saanti toimii Suomessa hyvin. Jos jotain ei tiedä, niin koulutusta ja opastusta on saatavilla tarvittaessa. Verkostoituminen muiden yrittäjien kanssa avaa uusia ovia.

Tuula Häyhänen myy tuotteitaan yleensä joulutorilla sekä keskiaika- ja vanhan ajan markkinoilla.

Lisäksi hän myy värjäämäänsä lankaa mm. tekstiilitaiteilijalle, joka käyttää sitä materiaalinaan.

Tuula Häyhänen
040 8288204
posti@tuulahayhanen.fi

Taina Ryöppy

Taina Ryöppy, Oranssi Uni

– Pesussa patinoitunutta ja värjättyä pellavaa, vanutettua villaa, vanhoja pitsejä ja ullakon kätköistä löytyneitä nappeja – siinä raaka-aineet, jotka innostavat minua suunnittelemaan ja ompelamaan mekkoja, hameita, takkeja, viittoja ja asusteita. Vaatteiden suunnittelussa ja valmistamisessa minulla on erilaisia teemoja, joihin palaan aina uudestaan. Rakkain teema on muinaisaika ja Kalevalan tarinat höystettynä fantasiamaailman keijuilla ja haltijoilla, kertoo Tmi Oranssin Unen Taina Ryöppy verkkosivuillaan.

Ajatus reilun kaupan käsitöistä epäreiluna kilpailuna ei istu Tainan ajatusmaailmaan:

– En vastusta reilun kaupan tuotteiden myyntiä Suomessa. En koe sitä kilpailuna suomalaiselle

käsityölle, vaikka hintataso on tietysti eri. Käsityö on aina yksilöllistä. Jokaiselle tuotteelle, jos se on hyvä, löytyy aina tarvitsijansa ja ostajansa, hinnasta huolimatta. Pääasia on, että käsityötä arvostetaan, ja – mikä tärkeintä – myös ostetaan. Ei ole väliä missä se on tehty, kun ajattelee asiaa universaalisesti. Ihannemaailmassani ei enää tuoteta turhaa rihkamakrässä.

Taina Ryöppy myy tuotteitaan keskiaika- ja musiikkitahtumissa sekä omassa puodissa Kellokoskella ja Jonk-Galleriassa Helsingissä.

Oranssi Uni, Taina Ryöppy
040 704 1784
Vanha Valtatie 206
04500 Kellokoski
Jonk-Galleria, Bockin talo,
Aleksanterinkatu 20, Helsinki
www.oranssiuni.fi
www.jonk.fi

Teksti ja kuvat **Antti Markkanen**

Onko käsityössä järkeä?

Käsityössä on nimenomaan järkeä ja käsityö kehittää ihmistä. Ruotsalainen käsikirurgi ja professori Göran Lundborg on osoittanut kirjassaan ”Handen och hjärnan” (2011) kuinka käsi on liittynyt ihmisen kehitykseen, erityisesti aivojen kehitykseen. Luovuus on aivoissamme ja sivistyksemme pohjautuu suurelta osin inhimillisen käden tietoihin, luovuuteen, mahdollisuuksiin ja kokemukseen. Käsityö on hyvä jokapäiväisen elämän taito kaikille, mutta monelle käsitöiden tekeminen merkitsee rakasta harrastusta, tärkeää elämänsäilytystä, väylää luovuudelle ja keskittymiselle.

Suomessa moni, arvioiden mukaan jopa 10–20 000 ihmistä saa elantonsa käsityöstä. Käsityö-

alalla yritys on yleensä 1–2 henkilöä työllistävä toiminimi, jonka perusta on yrittäjän osaaminen ja tuoteidea. Tyypillisiä tuotteita ovat yksilölliset asusteet ja sisustustuotteet. Onko järkeä toimia paljon osaamista vaativalla alalla, jolla joutuu tekemään paljon työtä eivätkä ansiot yleensä ole kovin suuret? Käsityöläisyys on monesti elämäntapavalinta, valinta tehdä työtä tekijälle tärkeiden asioiden parissa itse valitsemallaan tavalla. Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry:n toteuttamassa Käsityö- ja muotoilualan yrittäjä 2011 -selvityksessä kävi ilmi, että yrittäjälle ylivoimaisesti tärkeintä on itsenäinen, vapaa ja luova työ tavoitteena hyvä elämä. Tärkeää on luonnollisesti tuottaa asiakkaille mahdollisimman onnistuneita tuot-

teita. Yrittäjät kaipaavat selvityksen perusteella toimintaympäristön kehittämistä kannustavaksi sekä joustavia kehittämisiä, tuki- ja rahoituspalveluja.

Käsityö saatetaan kokea niin arkiseksi, että aina ei nähdä sen arvoa eikä siitä olla valmiita maksamaan riittävästi. Asiaa on vaikea muuttaa nopeasti, mutta todennäköisesti taitajien vähentyessä tilanne muuttuu. On tietysti surullista, jos arvo nousee vasta tätä kautta. Käsityötuotteesta saatetaan myös innostua niin, että sellainen halutaan itselle ja hinta jää epäoleelliseksi. Eri tutkimukset ovat osoittaneet, että käsityöyritysten tärkein menestystekijä on tuote, mutta sen lisäksi kaiken muunkin kuten toimitusten ja palvelun tulee olla kunnossa. Käsityö on lähityötä ja

se on yleensä ympäristömyönteinen tuotantotapa. Tuotteiden ja yrittäjän tarina kiinnostavat asiakkaita, mutta liian usein tuotteita myydään ilman tätä ja muuta tarpeellista tuoteinformaatiota. Käsityöalan yrittäjä on usein monialatoimija, joka kokoaa ansionsa useasta lähteestä. Arvelen, että tulevaisuudessa muillakin aloilla on yhä tavallisempaa työllistää itsensä omalla osaamisellaan käsityöläisen tapaan.

Käsityötuotteita viedään monesta kehittyvästä maasta eri puolille maailmaa. Sisustustuotteita, vaatteita ja tekstiilejä myydään osana liikkeen yleistä tuotevalikoimaa tai näihin tuotteisiin erikoistuneissa kaupoissa. Käsityöalan yrittäjät suhtautuvat asiaan ymmärtäväisesti, mutta tuoteideoiden kopiointi ja halpamyynti koetaan

epäeettiseksi. Aina ei ole takeita siitä, minkälaisissa olosuhteissa tuotteet on valmistettu ja paljonko tekijä saa valmistamastaan tavarasta. Myös tämä herättää huolta. Tärkeintähän on tukea kehittyviä maita niin, että ihmisten elinolosuhteet paranevat. Asiakkaiden toivoisi olevan nykyistä tarkempia ja kiinnostavampia huomiota tuotteiden taustaan. Samoin toivoisi, että käsityönä valmistettavista hyvin tehdyistä tuotteista oltaisiin valmiita maksamaan oikea hinta. Lähtökohdaksi on tietysti se, että yrittäjä itse uskoo työhönsä ja valmistaa hyviä ja perusteltuja tuotteita.

Marketta Luutonen, dos.

Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry:n toiminnanjohtaja

Apinanhäntä kainalossa

Lentokone laskeutuu Intian maan kamaralle; ajattomuuden virta kytkeytyy päälle. Ihmisten vilinä, värien yltäkylläisyys, äänien sekamelska ja hajujen sinfonia tunkeutuvat sisälleni – tunnen olevani kotona tässä kaikkuudessa.

Herään ennen auringonnousua, ja hetken on hiljaista, kunnes kukko kiekuu, ja kuin taikaiskusta äänet valtaavat eetterin. Lumoudun auringon nostattamasta elämän euforiasta ja yritän tallentaa kameraani pikkuriikkisen tunnelmahäivähdyksen siitä taista. Päivisin Etelä-Intiassa on auringonvalo niin kova, että poltaisi kuvat puhki, joten kamerani saa levätä. Kun päivä kallistuu iltaa kohti, on taas aika herättää kamera ja yrittää sen avulla ahmia auringonlaskun tunnelmia.

Ihmisiä kuvatessani pysähdyn ensin juttelemaan heidän kanssaan osoittaakseni kunnioituk-

seni heitä kohtaan ja saavuttaakseni rentouden, jotta poseeraus unohtuisi.

Nautin apinoiden leikkisästä ja läheisestä yhdessäolosta ja kuvaan heitä, mutta pysyn turvallisen matkan päässä, sillä reviiri on heille tärkeä.

Viime matkalla kiinnostuin tallentamaan myös kuvaushetken äänimaailmaa. Aion tutkia valokuvan ja autenttisen äänen suhdetta; lisääkö ääni valokuvan voimaa vai ei.

Olen matkannut 25 vuotta Intiassa ja olen nähnyt sekä pelottavan väestöräjähdyksen että turismihyökkäyksen. Viime Intian matkallani tuntui, että jokaisella tutulla nuorella työllä oli vauva sylissä.

Intiassa olen vielä löytänyt paikkoja, joissa kaiken elämän annetaan elää yhdessä omaa rytmiään, missä on aivan luonnollista herätä kukon kieuntaan, antaa oravien hyöriä ympärillä ja

kehräten ottaa vastaan tämä päivä. Mutta ikäväkseni olen huomannut aitoja rakennettavan pihojen ympärille; niinpä ihmiset alkavat eristäytyä toisistaan täälläkin.

Intia pitää joka hetki kaikki aistit valppaina, kuvattavaa riittää ja hurmaava hullunmylly vie mukansa. om...!

Teksti ja kuvat **Pipa Nikula**

Pipa Nikula on Fiskarsissa asuva freelancer-valokuvaaja. pipa.nikula@gmail.com

Pipa Nikulaan ja kuvien taustoihin voit tutustua myös Radio Fiskarsissa www.radiofiskars.fi.

"Apinanhäntä kainalossa"

-näyttelyni kuvat syntyivät runsas vuosi sitten Etelä-Intian Karnatakassa, Keralassa ja Tamil Nadussa. Tällä matkalla analoginen kamerani hajosi, joten siirryin kuvaamaan digitaalisesti. Aiemmat yli 20 näyttelyä on vedostettu käsityönä pimiössäni. Nyt olen apinan uteliaisuudella ja leikkimielisyydellä tehnyt ensimmäisen digikuvanäyttelyni. Näyttelyni kuvat ovat olleet esillä galleria Zebrassa, Karjaalla, ja Laterna Magicassa Helsingissä. Ensi keväänä kuvat ovat esillä

Lappeenrannan valokuvakeskuksessa.

Käsityönä toteutettu valokuvanäyttelyni "Spiced by Indian Spirit" on esillä Helsingissä ravintola Maharajas-
sa, Mannerheimintie 21 toistaiseksi pysyvästi.

Tarjoan teille nähtäväksi osan kuvistani "Apinanhäntä kainalossa" -näyttelystäni luomukyläkaupassamme Ruukin pottu & sipulissa, Fiskarsintie 28, 10470 Fiskars, syyskuun 15. päivästä lokakuun loppuun 2012.

TERVETULOA – NAMASTE.

Suomalaisen reilun kaupat juuret ovat Tammisaaressa

Kirpputoreja ja reilua kauppaa

Maarit Kinnunen ja Margherita Ziliacus.

Suomalaisen reilun kaupan juuret ovat Tammisaaren seudulla. Jo viisi vuosikymmentä sitten tammisaarelainen Ranckenin pariskunta perusti Pääskyt-yhdistyksen tekemään kehitys yhteistyötä. Kun he sitten vuonna 1973 perustivat Emmaus-yhteisön Västervikiin, Tammisaaren liepeille, oli ajatuksena luoda reilun kaupan putiikki, jossa muiden Pohjoismaiden malliin myytäisiin kehitysmaissa toimivien kauppakumppaneiden tuotteita.

Tammisaaren Emmaus-yhteisö onkin ollut suomalaisen reilun kaupan alkuunpanija ja monien vielä tänäänkin jatkuvien kauppakumppanuuksien solmija.

"Emmauksessa ja Pääskyissä katsomme, että reilu kauppa on yksi parhaista keinoista tukea Kolmatta maailmaa", kirjoitti Birgit Rancken vuonna 2004 koossa Emmaus-Westervikin historiikissa.

Emmaus-liike sai alkunsa Toisen maailmansodan jälkeen Ranskassa, ja sen toimintaan kuului jätteen keräily ja lumppujen kerääminen, jotta asunnottomiksi jääneet köyhät pääsisivät elämän alkuun.

Emmaus-Westervikillä oli tiiviit yhteydet Ruotsin ja Tanskan Emmaus-liikkeeseen, ja myös avustuskohdeet olivat enimmäkseen samoja. Tammisaaresta lähdettiin maailmalle tutustumaan kenttätöihin Peruun, Bangladeshiin ja muihin yhteistyökohteisiin.

Yhteisön kotipaikka oli alkuun vanha koulu Västervikissä, noin 7

kilometrin päässä Tammisaaren keskustasta. Sinne Birgit ja Rurik Rancken avasivat kirpputorin, jonka tuotolla kerättiin varoja Emmauksen toimintaan. Sinne myös kokoontuivat vapaaehtoistyöntekijät maailmalta palatessaan.

Eksootikkaa pikkukaupunkiin

"Olin kolmivuotias, kun vanhempani 1960-luvun alkupuolella perustivat Pääskyt-yhdistyksen (Svalorna i Finland). Kasvoin siis Pääskyjen ja Emmaus-yhteisön kanssa, kertoo raaseporilainen Ylva Rankcen-Lutz, joka edelleenkin asuu Västervikissä.

Hän on itsekin tehnyt pitkän elämänuran Emmauksen, kehitysmaayhteistyön ja reilun kaupan parissa. Yhdessä miehensä kanssa hän otti vetovastuun Emmaus-Westervikin toiminnasta vuonna 1984.

– Muistan vahvasti lapsuudestani sen, miten vapaaehtoiset tulivat maailmalta kotiin matka-arkut

täynnä eksoottisia, koimyrkyttä tuoksuvia tavaroita.

Ensimmäisiä olivat Pääskyjen vapaaehtoiset, jotka matkasivat Peruun ja ostivat vuoristokylän markkinoilla intiaaninlaisia vaatteita ja tekstiilejä. Myöhemmin tulivat aasialaiset tavarat, kuten edelleen Maailmankauppojen valikoimissa olevat bangladeshilainen Thanapara-yhteisön käsityöt.

– Eihän silloin vielä puhuttu reilusta kaupasta, ja tuotteet myytiin myyjäisissä, joita Pääskyt järjestivät Tammisaaressa ja lähiympäristössä. Juuri nuo tuotteet tekivät myyjäisistä eksoottisia tapahtumia! Me pikkukaupunkilaiset emme olleet nähneet mitään vastaavaa, Ylva Rancken-Lutz muistelee. Laamanvillasta kudotut ponchot ja Perun vuoristokylän naisten mustat hatut toivat väriä länsi-uusmaalaiseen katukuvaan.

Ei almuja vaan reilua kauppaa

Maailmalta matkalaukuissa tuodut käsityöt olivat alku reilulle kaupalle. Ranckenit kokivat, että markkinoiden luominen köyhimpien maiden käsityöläisten tuotteille olisi yksi parhaista tavoista auttaa heitä.

Rurik Rancken näki ajatuksen kehitysmaiden tuotteita myyvistä erikoisliikkeistä toteutuneen Kööpenhaminassa jo 1960-luvulla ja kirjoitti innostuneena: "U-landsbutik – en dröm...käsityöläisten Maailmankauppa. Täytyykö

meidän aina olla huonompia?"

Ensimmäinen suomalainen kehitysmaakauppa, Juuttiputiikki, avattiin kuitenkin vuonna 1978 Oulussa. Sen perusti niinkään Emmaus-liikkeen piiriin kuulunut yhdistys Pohjois-Suomen Pääskyt. Yhdistys toimi aluksi Tammisaaren Pääskyjen alaisena osastona, kunnes vuonna 1981 Pohjois-Suomen Kehitysmaayhdistys Pääskyt ry, sittemmin Pohjois-Suomen Pääskyt ry, järjestäytyi omaksi yksiköksi.

Vahvat juuret Tammisaareen johtuivat siitä, että Pohjois-Suomen Pääskyt ry:n perustajat, sisarukset Raija ja Kirsti Strömmer, olivat aloittaneet Emmaus-uransa Emmaus-Westervikissä. Yhteys säilyi tiiviinä. Pohjois-Suomen Pääskyjen toiminnan historiasta kirjoittanut Teuvo Raiskio kertoo, että Tammisaaren Pääskyt ry toimi alkuaikojen esikuvana ja vahvana yhteistyökumppanina tieto-taitoa jakaen. Pohjois-Suomen Pääskyt tekivät Tammisaaren lahjoittamin varoin (10 000 mk) Thanaparasta tilauksia, jotka toimitettiin Tammisaaren Pääskyille.

Nykyisin Juuttiputiikki on paitsi vireä Maailmankauppa, myös maahantuoja, joka välittää tuotteita Suomen muiden maailmankauppojen myyntiin.

Reilun kaupankäynnin idea oli siis hyvin varhain mukana Emmauksen toiminnassa, ja Emmaus-Westervikin kirpputoreilla yhteistyökumppaneiden käsityötuotteita on aina ollut myytävänä.

Emmaus-yhteisö Västervikissä loppui vuonna 1990, mutta kirpputoritoiminta jatkui. Vuonna 1996 Emmaus-Westervik muutti Tammisaaren keskustaan, kävelykadun varrelle, jonne Ylva Rancken-Lutz avasi Boutique Emman. Myymälässä, jonne niin

kaupunkilaisten kuin turistienkin oli helppo poiketa, oli kirpputori ja kirjakahvila, ja lisäksi siellä oli aiempaa näyttävämmän reilun kaupan tavaroita: käsitöitä, kahvia, teetä, suklaata jne.

– Myös luomu- ja ympäristöystävällisiä tuotteita otettiin myyntiin, koska niitä ei juuri muualta Tammisaaresta ollut saatavilla, Ylva Rancken-Lutz kertoo.

Vuonna 2002 Emmaus-Westervik muutti jälleen uusiin tiloihin, muutaman korttelin päähän pääkadulta, vapaaksi jääneeseen liikehuoneistoon. Siellä, osoitteessa Haugesundintie 18, Tammisaaren katukuvaan kiinteästi kuuluva Kirpputori edelleen toimii.

Solidaarisuustyötä kirpputorituotoilla

Sateisena keskikesän lauantaina Tammisaaren satamassa ja torilla kuhisee kesävieraita. Muutoin kadut ovat hiljaisia. Sivukadun varrella rauhallisella omakoti-alueella harmaan 1970-luvun liikehuoneiston ovi on kutsuvasti auki. Sinne!

Sisällä avautuu suuri ja hyvin järjestyksessä oleva kirpputori – ja hyvänlaisesti asiakkaita selaimassa vaaterekkejä, ihastelemassa kauniisti värien mukaan aseteltuja astioita tai lehteilemässä runsasta kirjalikoimaa.

Perinteikäs kirpputori on olennainen osa paikkakuntaa. Vakainaset asiakkaat tulevat laajan Raaseporin alueelta, ja kesäaikaan heihin kuuluu paljon mökkiläisiä. Vuonna 2011 kirpputoritavaroita myytiin 173 542 eurolla.

Solidaarisuushankkeisiin eli Emmaus-liikkeen yhteistyökohteisiin eri puolilla maailmaa lähetettiin viime vuonna lähes 20 000 eu-

Tasokkaalla kirpputorilla on tarjolla hyviä vintage-tavaroita.

roa, ja saman verran on budjetoitu tänä vuodeksi. Esimerkiksi köyhille lapsille tarkoitettu päiväkotiki Cuna Nazaret on jo vuosikymmeniä ollut Emmaus-Westervikin ja kolmen muun suomalaisen Emmausryhmän yhteistyökumppani.

Rahallisesti tuetaan tänä vuonna myös hankkeita Guineassa, Togoissa, Liettuassa sekä Beninissä. Kaikki kohteet ovat osa Emmaus-yhteisöä, joten avun perillemeno voidaan seurata.

Työtä ja harjoittelupaikkoja

Emmaus-Westervik työllistää itse kokopäiväisen toiminnanohjaajan ja lisäksi kolme osa-aikaista työntekijää. Heidän lisäksi kirpputorin moninaisissa tehtävissä työskentelee osa-aikaisia työharjoittelijoita yhteistyössä kaupungin, TE-keskuksen ja paikallisten oppilaitosten kanssa. Vapaaehtoisia työntekijöitä listoilla on noin 35.

– Jotkut käyvät päivittäin, toiset osallistuvat säännöllisesti esimerkiksi Puolaan lähtevien kuormiemme pakkaamiseen, kertoo yhdistyksen toiminnanjohtajan tehtävästä juuri eläkkeelle siirtynyt Margherita Zilliacus. Työtä jatkaa Maarit Kinnunen.

– Kansainvälisellä Emmauksella on projekteja, joihin mekin osallistumme omalla panoksellamme, mm. vesiprojekti Oikeus veteen Beninissä. Pidämme täällä vuosittain vesipäivän, jonka tuoton lahjoitamme juuri siihen projektiin; viime vuonna päivän tuotto oli 750 euroa, Margherita

Zilliacus kertoo.

– Osallistumme vuosittain myös kansainväliseen solidaarisuusmyyntiin, ja sen päivän tuotto menee Emmaus-ryhmille Amerikassa, Aasiassa ja Afrikassa, Margherita Zilliacus kertoo.

– Pyrimme näkymään paikakunnalla myös muuten: viime vuonna järjestimme kirjastoon näyttelykirpputorille kertyneistä ristipistotöistä. Olemme järjestäneet myös elokuvailtoja, ja teemme kouluvierailuja, joilla kerromme solidaarisuustyöstä, kierrätyksestä, ympäristöasioista ja kulutusyhteiskunnan haitoista.

Reilu kauppa edelleen mukana

Pitkään reilun kaupan tuotteet olivat merkittävä osa Emmaus-Westervikin toimintaa. Nykyisellään suuren liiketilan yhdessä nurkassa on esillä reilua kahvia, teetä ja suklaata sekä valikoima luomu- ja ekologisia tuotteita. Reilun kaupan käsitöistä sen sijaan on luovuttu lähes kokonaan.

– Käsitöet eivät pääse oikeuksiinsa kirpputorilla, joka kuitenkin leimallisesti olemme, Margherita Zilliacus ja Maarit Kinnunen toteavat.

– Käsitöitä ja vaatteita pitäisi olla paljon, jotta ne näyttäisivät joltakin, ja kirpputorihintojen rinnalla ne ovat liian kalliita. Sen sijaan kahvi, tee, suklaa ja erilaiset luomu- ja ekotuotteet soveltuvat tänne hyvin.

Teksti ja kuvat **Riitta Lehtonen**

Den finländska rejäl handelns rötter finns i Ekenäs

Lopptorg och rättvis handel

Den finländska rättvisehandels rötter finns i västnyländsk mylla. Birgit och Rurik Rancken startade redan för femtio år sedan U-landsföreningen Svalorna. När de 1973 grundade en Emmauskommunitet i Västervik utanför Ekenäs var också idén om att, enligt nordisk modell, grunda en u-landsbutik som skulle sälja varor från handelspartners i utvecklingsländer, en naturlig del av drömmen. Då lades grunden till handelskontakter som ännu idag består.

”I nom Emmaus och Svalorna anser vi att rättvis handel är ett av de bästa sätten att stöda tredje-världen” skriver Birgit Rancken i sin år 2004 utgivna ”Äventyret Emmaus” -en historik över Emmaus-Westervik.

Emmaus-Westervik kommuniteten tog modell av Emmaus kommuniteter i Europa vilka grundats efter andra världskriget, främst i Frankrike, som ett svar på den svåra bostadslösheten i efterkrigstidens Europa. Emmaus lösning på fattigdom och bostadsbrist var lumpinsamling, återbruk och gemensamt boende.

Emmaus-Westervik hade täta kontakter med både U-landsföreningar och Emmausgrupper i främst Sverige och deras partners i tredje-världen var långt de sam-

ma. Från Ekenäs reste volontärer ut i världen för att bekanta sig med fältarbetet i Peru, Bangladesh och samarbetspartners i andra länder.

Kommunitetens hem var en gammal folkskola i Västervik och i samband med den grundades snart ett lopptorg till vilket andrahandsvaror av olika slag samlades in på traditionellt Emmaus vis. Hit till den gamla skolan och kommuniteten kom också volontärerna från sina långa resor ut i världen.

Exotik i småstaden

– Jag var tre år då mina föräldrar i början av 1960-talet startade Svalorna (Pääskyty) i Finland Jag växte alltså upp med Svalorna och senare i Emmauskommuniteten,

berättar Ylva Rancken-Lutz som fortfarande bor i Västervik. Hon arbetade också själv många år med Emmaus, utvecklingsarbete och rejälhandel. År 1984 övertog hon tillsammans med sin man huvudansvaret för Emmaus-Westervik.

Ylva har starka minnen från sin barndom med Svalorna:

– Jag minns volontärerna som kom hem med kistor fulla av exotiska saker. När kistorna öppnades luktade det av malmedel och andra främmande dofter. Svalornas volontärer kom från Peru med kläder och textilier de köpt av indianskvinor på marknader högt uppe i Anderna. Senare kom de asiatiska varorna: batik, siden och jute bl.a. från Thanapara i Bangladesh.

Thanaparas rättviseprodukter kan fortfarande efter alla år köpas i rejälhandel butiker i Finland.

– På den här tiden kände man ju inte till begreppet rättvis handel och varorna såldes på Svalornas basar. Basarerna var exotiska tillställningar. I vår lilla stad hade ingen sett något liknande, minns Ylva Rancken-Lutz. Ponchor av lamaull och svarta hattar från Perus bergsbyar var främmande inslag i den västnyländska gatubilden.

Mikä Emmaus?

Emmaus liike sai alkuunsa 1949 sodan jälkeisessä Ranskassa. Perustaja, ranskalainen pappi Abbé Pierre, antoi asunnottomille talonsa ja innosti heitä aloittamaan lumpun ja paperin keräyksen. Näin he autoivat itseään ja pian myös muita toiminnasta kertyneillä tuotoilla. Emmaus-liike levisi ensin Ranskassa ja sitten myös muualle maailmaan.

Liikkeen periaatteena on puuttua inhimilliseen kärsimykseen ja raivata pois sen syitä: työtä tehdään yhdessä, autetaan toinen toista ja samalla myös itseä.

Liike on laajentunut maailmanlaajuisesti, ja työ on saanut eri maissa erilaisia muotoja. Osa Emmaus-yhteisöistä toimii alku-peräisen lumpunkeräys- ja kierrätyksen parissa, mutta on myös maanviljelystä harjoitettavia yhteisöjä, käsityöryhmiä, lastenkoteja ja kouluja ylläpitäviä ryhmiä sekä käsityöläisyyteen ja teknologiaan tai rakennustarvikkeiden uusiokäyttöön keskittyviä ryhmiä.

Emmaus-yhteisöjä on maailmalla noin 350 lähes 40 maassa. Yhteisöt ovat itsenäisiä.

Suomessa Emmaus-ryhmiä on Tammisaaren lisäksi Helsingissä, Turussa, Ahvenanmaalla ja Jokioisissa. Niiden yhteistyötä ja tiedonvaihtoa koordinoi Emmaus-Suomi.

Kirjalliset lähteet:

Raiskio Teuvo: Kurjuuden lievittämisestä reiluun kauppaan; Pohjois-Suomen Pääskyjen kehitysmaakauppataival, Oulun yliopisto, Oulu, 2000
Rancken Birgit: Äventyret Emmaus 1964–2004, Svalorna, 2004.

Nettisivuja:

www.emmaus-westervik.com, www.juuttiputiikki.fi, www.emmaus.fi, www.emmaus-europe.org, www.emmaus-international.org

Margherita Zilliacus

Margherita Zilliacus

I Togo i Väst Afrika arbetar en liten Emmausgrupp med att ge skolning och utkomster åt främst unga flickor, ett sätt att arbeta mot trafficking. Flickorna bakar och säljer bröd, lär sig sy, undervisas i alfabetisering och i näringslära och hygien. Emmaus-Westervik understöder sedan år 2009 den här Emmausgruppen.

Länsi-afrikalaisessa Togossa toimii pieni Emmaus-ryhmä, joka tarjoaa nuorille tytöille koulutusta ja antaa välineitä toimeentulon hankkimiseksi. Tytöt leipoivat ja oppivat ompelemaan ja saavat myös tietoa ravitsemuksesta ja puhtaudesta. Emmaus-Westervik on tukenut ryhmää vuodesta 2009.

Inte allmosor utan rättvis handel

De maldoftande handarbetena från fjärran länder var början till rättvisehandeln i Finland.

Rurik Rancken fick se sin idé om en specialbutik för produkter från utvecklingsländer förverkligad i Köpenhamn redan på 1960-talet och skrev entusiastiskt: "U-landsbutik - en dröm...måste vi alltid vara på efterkälken här i Finland?"

Den första finländska u-landsbutiken "Juuttiputiikki" öppnades först 1978 i Uleåborg. Den grundades av föreningen Pohjois-Suomen Pääskyt (Nord- Finlands Svalor) också den medlem av Emmaus rörelsen. Föreningen var till en början en underavdelning till Emmaus-Westervik men blev år 1981 självständig. Kopplingen till Emmaus-Westervik berodde på att föreningens grundare systrarna Raija och Kirsti Strömmer inledde sin Emmauskarriär i Emmaus-Westervik. Kontakterna mellan Svalorna i norr och Emmaus-Westervik bestod. Teuvo Raiskio som skrivit de finländska Svalornas historik berättar att "Ekenäs Svalor i begynnelsen fungerade som förebild och stark samarbetspartner som delade med sig av sitt kunnande och vetande".

Pohjois-Suomen Pääskyt beställde med donationspengar från Westervik (10 000 mk) varor från Thanapara.

Juuttiputiikki är ännu idag inte bara en livlig butik utan importerar också varor som distribueras till de övriga Världsbutikerna i Finland.

Rättvisehandeln var således mycket tidigt en del av Emmaus verksamhet och på Emmaus-

Westerviks lopptorg har samarbetsparternas främmande hantverk alltid saluförts.

Emmauskommuniteten i Västervik upphörde år 1990 men loppis verksamheten fortsatte. 1996 flyttade Emmaus-Westervik till gågatan i Ekenäs centrum. Här grundade Ylva Rancken-Lutz "Boutique Emmaus". Butiken dit både ekenäsbor och turister lätt hittade, var både ett antikvariat, lopptorg och en butik för rättviseprodukter så som hantverk, kaffe, te' och choklad.

– Då började vi också sälja ekologiska och miljövänliga produkter – på den tiden hittade man dem inte någon annanstans i Ekenäs, berättar Ylva Rancken-Lutz.

År 2002 flyttade Emmaus-Westervik igen till nya utrymmen, några kvarter från huvudgatan till en f.d. butiklokal. Där på Haugesundsvägen 18 finns ännu idag Emmaus lopptorg – välkänt och välbesökt.

Solidarisk loppmarknad

En mulen sommar lördag vimlar det av sommargäster i Ekenäs hamn och på torget, i övrigt är gatorna tomma och stilla. På en av de tysta sidogatorna står dörren till en butikslägenhet lockande öppen. Dit styr jag mina steg!

Innanför dörren öppnar sig ett stort lopptorg med olika kunder som bläddrar bland kläderna, beundrar det vackra enligt färg sorterade porslinet eller söker i det stora bokutbudet.

Emmaus traditionsrika lopptorg är en viktig del av Ekenäs. Hit kommer kunder från hela Raseborg och på sommaren är sommargästerna en viktig del av dem. År 2011 inbringade lopptorget 173 542 euro.

Ifjol kunde Emmaus-Westervik

betala omkring 20 000 euro som direkta solidaritetsstöd till olika samarbetspartners runtom i världen av vilka de flesta också de hör till Emmaus rörelsen. I år har man budgeterat ungefär motsvarande summa. Den äldsta samarbetspartnern är Cuna Nazaret, ett barnhem i Peru som Westervik och andra Emmaus grupper i Finland understött i årtionden. Andra samarbetspartners finns i Togo, Benin, Litauen och Bangladesh.

Som alla andra Emmausgrupper som hör till Emmaus International har också Emmaus-Westervik en årlig solidaritetsdag då man uppmärksammar butikens kunder på behovet av internationell solidaritet. Solidaritetsdagens inkomster går i sin helhet till Emmaus Internationals olika solidaritetsverksamheter i Afrika, Asien och Amerika.

Förutom att ge ekonomiskt understöd skickar Emmaus-Westervik regelbundet containers med varor, mest kläder, till andra länder, främst till Emmaus grupper i Polen som arbetar med att så småningom bli ekonomiskt självförsörjande men till dess behöver hjälp.

Arbets- och praktikplatser

Emmaus-Westervik sysselsätter 3 deltids- och en heltidsanställd och ett flertal arbetspraktikanter som kommer via TE- centralen, staden eller läroinrättningar. Ett trettiotal frivilliga deltar också i arbetet.

– Några frivilliga kommer praktiskttaget dagligen, andra deltar tex vid lastandet av varor som skickas till Polen några gånger om året, berättar Margherita Zilliacus som just gått i pension från sin

tjänst som verksamhetsledare. Ny verksamhetsledare är Maarit Kinnunen.

– Emmaus International har projekt som vi också, enligt förmoda, understöder. Tex ett stort vattenprojekt i Benin. Varje år firar vi här i Ekenäs en vattendag och den dagens inkomst går i sin helhet till projektet i Benin, senaste år var dagskassan 750 euro, berättar Margherita Zilliacus

– Vi försöker på olika sätt synas också i lokalsamhället, ifjol hade vi tex på Ekenäs bibliotek en utställning av korsstygnstavlur som lämnats in till oss. Vi besöker också skolor och läroinrättningar och berättar solidaritet och återvinning.

Under en lång tid var försäljningen av rättviseprodukter en viktig del av Emmaus-Westerviks verksamhet. I en avdelning på lopptorget på Haugesundsvägen säljs fortfarande rättvisemärkt kaffe, te' och choklad m.m. tillsammans med ekologiska produkter. Rättvisemärkt hantverk har man däremot frångått.

– Hantverk och kläder från tredjeverlden blir förhållandevis dyra jämfört med de loppisvaror vi i huvudsak säljer, men kaffe och te' och andra ekovaror säljer vi fortsättningsvis bra, säger Margherita.

Översättning Margherita Zilliacus

i

Vad då Emmaus?

Emmausrörelsen startade efter andra världskriget i Frankrike.

Grundaren Abbé Pierre, fransk präst och motståndsmann, gav då sitt hus åt bostadslösa och uppmanade dem att via lumpsamling och återbruk förtjäna sitt levebröd. Den vinst de fick av verksamheten gav de så bort till andra nödlidande. På så sätt hjälpte de både sig själva och andra och fick dessutom ett meningsfullt liv.

Rörelsens viktigaste princip som alla dess medlemmar omfattar är att hjälpa där nöden är störst men också att arbeta mot orsakerna till människors nöd.

Emmaus idén spred sig till andra länder och kontinenter och 1969 grundades Emmaus International som de olika gruppernas gemensamma rörelse.

Emmaus International är politiskt och religiöst oberoende.

Idag finns det Emmausgrupper både i Europa, Amerika, Asien och Afrika, sammanlagt närmare 350 grupper i nästan 40 länder.

De flesta Emmausgrupper arbetar traditionellt med återvinning, återbruk och lopptorg medan andra har odlingar, produktion av hantverk, är specialiserade på teknologi eller återvinner byggmaterial. Andra igen upprätthåller skolor och daghem. Alla Emmausgrupper är självständiga.

I Finland finns fem Emmausgrupper: i Helsingfors, Åbo, Jokioinen, på Åland och så Emmaus-Westervik i Ekenäs. Alla grupper hör till Emmaus-Finland.

MAAILMANKAUPALEHTI 20 VUOTTA SITTEN

Kehityskaupalehti 2/1992

Erään kehityskauppa-aktivistin päiväkirjasta, osa 2

Aatehistoriallinen matka reilun kaupan alkuvuosikymmenille jatkuu. Aikaisemmista tapahtumista voit lukea Maailmankaupalehden numerosta 1/2012: www.maailmankaupat.fi/lehti. Päiväkirjan pitäjän opiskelijaelämän päivät ja osittain yötkin toukokuussa -92 täyttivät reilun kaupan vapaaehtoistyöstä. Kaikesta huolimatta hän valmistui aikanaan v. -95 valtiotieteiden maisteriksi (pro gradu työn nimenä 'Vaihtoehtoliikkeet. Mukavaa puuhastelua vai yhteiskunnallinen muutosvoima?') ja työskentelee nykyisin Turun kaupungin opetustoimen palvelujohtajana.

Sunnuntai 17.5.-92

Kaatuneitten muistopäivänäkään emme saaneet Leenan kanssa levätä rauhassa. Heräsimme jo kahdeksalta laittamaan zimbabwelaisille ja Piekkarille aamiaista. Paahdoimme heille leipää ja tarjosimme sen kanssa sekä voita ja juustoa että Afri Starin guavahilloa, joka teki heidän olonsa kotoisaksi. Meiltä he jatkoivat saunomaan jollekin mökille. Minä menin auttamaan Heikin kanssa Arto Strengeliä äänentoistokamojen poisroudaamisessa Safariklubilta.

Maanantai 18.5.-92

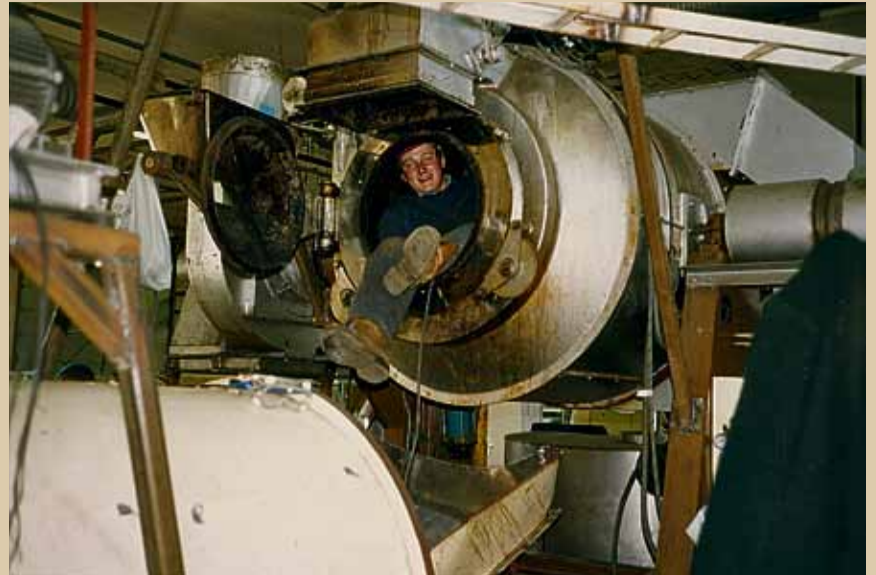
Yhdistyksemme 11-vuotissyntymäpäivänä palautimme Leenan kanssa kaupan autoon jätettyjä pöytiä ekokauppa Äiti Maahan ja Savo-Karjalaiseen osakuntaan. Tyhjensimme oman ja lainaamamme omaisuuden Tyy:n vierashuoneesta ja entisen Safarin tiloista. Palautimme yhden patjan Kari Aholaisen luo. Hän tuli mukaan pöytiä kantamaan. Jätimme matkalla lainasängyn Emmaukseen ja menimme hakemaan seurakunnan pöytiä Estellen rannasta. Onnistuimme änkeä-

mään kaikki neljätoista pöytää pieneen pakettiautoomme huolellisen suunnittelun, kovan yrittämisen ja hyvän tuurin jälkeen. Aiemmin olimme aina joutuneet viemään pöydät kahdessa kuormassa. Pöydät veimme seurakuntien varastoon. Ne olivat Mahdollisuuksien torin takia välivarastoituna Estellellä, koska niitä ei voinut palauttaa ennen maanantaita.

Illalla oli siivoustalkoot. Umpiopin talvivaatemuovisäkkejä, pyyhin pölyjä hyllyistä, täyttelin elintarvikehyllyä ja panin esitteet paremmin esille. Meidän kaupamme elintarvikehyllyssä Afri Starin ja Tampereen elintarvikkeet ja esitteet ovat sulassa sovussa keskenään. Siivoustalkoissa yhdistys tarjosi kaikille siivoojille 11-vuotisjuhlan kunniaksi pullon keskiolutta.

Tiistai 19.5.-92

Päätin pitää harrastuksessani välipäivän ja viettää kehityskauppatontta päivää. Välillä on terveellistä olla koko päivä käymättä kehityskaupalla. Jouduin silti heräämään aikaisin, koska minulla oli aamulla 8.30 Turun yliopiston Kehi-

Tampereen kehityskauppayhdistyksen Tansaniaan lahjoittamaa kahvinpaahtimoa kunnostettiin työllistettyjen ja vapaaehtoisten voimin Naantalissa v. 1992.

tysmaatiedon opetuksen ja tutkimuksen koordinaatiotyöryhmän kokous, jossa olen opiskelijajäsenenä. Työryhmämme suunnitelmat ovat jääneet laman jalokoihin, mutta 40 000 markan budjetilla saadaan opetus sentään jotenkin pyörimään. Illalla oli toinen kokous eli Turun ekokauppa oy:n kokous. Sen kokouksen jäsenistä kolme viidestä on kehityskauppa-aktivisteja ja toinen niistä kahdesta muustakin on yhdistyksemme jäsen ja tilintarkastaja.

Keskiviikko 20.5.-92

Polkasin kehityskaupalle kello yhdeksitoista. Tampereen kaupan väki, Ari Kaaro ja Robin oli tulleet kylään. He halusivat että katsoisimme heidän kanssaan uuden kahvivedon ja kritisioisimme sitä. Katsottuamme sen lähdin tampere-laisten kanssa Naantaliin kunnostamaan Tanzania Tea Blendersille lähtevää kahvin paahdinta. Yhdistyksemme oli jo kerran aikaisemmin pitänyt siellä talkoot, mutta tällä kertaa minun oli edustettava meitä yksin. Hioin maalia pois koko iltapäivän. Tamperelaiset jäivät vielä töihin, kun Tampereen yhdistyksen puheenjohtaja Kaija kävi heittämässä minut kotiin, että ehtisin kaupamme kevätkuuhlaan.

Illalla jouduin kävelemään kevätkuuhlaan, kun polkupyöräni oli jäänyt kaupalle. Kevätkuuhliissa leikkittiin jotakin maailmapeliä, jossa minä olin eteläamerikkalainen papukaija, joka myi värikyniä. Leikki ei oikein sytyttänyt. Olin mieluummin halunnut jäädä paahtimolle töihin. Olin ehkä ehtinyt maalata ainakin osan hiomastani "pöntöstä". Olenkohan tulossa tosikoksi kun leikkiminen ei enää innosta? Kevätkuuhlien tarjoilu järjestettiin nyyttärihengessä ja monet tuomiset olivat maittavia. Itse en ehtinyt leipoa mitään. Ostin salaattia ja retiisiä iltatorilta.

Torstai 21.5.-92

Aamupäivällä minulla oli myyntivuoro. Teimme Päivi Ruotsalaisen kanssa diilin, että jos minä hoidan tämän aamupäivän myynnin, niin hän hoitaa lauaintain myynnin. En ole nykyisin enää kovin aktii-

Mika Helva työmiehenä paahtimo-työmaalla.

vinen myyjä, kun muu kehityskaupapaharrastus vie aikani niin tehokkaasti, etten enää ehdi ja jaksa. Myynti meni kuitenkin lupaavasti. Heti ensimmäiselle asiakkaalle onnistuin myymään melkein sadan markan edestä teetä ja kahvia, guatemalalaisen kylpytakin ja icat-jakun sekä kulkiessaan suuta naksuttavan puukrokotiilin. Kun asiakkaita ei käynyt kirjoittelun kirjettä Jairos Jirille, josta voit lukea enemmän toisesta jutustani tästä samasta lehdestä. Jotkut koulutytöt kävivät kyselemässä kehityskaupasta ja Porin kaupan väkeä piipahti kaupallamme. He hakivat tavaraa. Oulun Pääskyt taas täyttivät 15 vuotta, joten heille lähetimme onnittelusähkeen, kun niillä raukoilla pitkästä iästä huolimatta ole vielä faxia. Myyntivuoroni jälkeen kävin hakemassa tavara-asemalta Kuopion kehityskauppa-kaupan lähettämän lähetyksen ja laskin sen. Heittoa oli niin vähän ja osittain se kompensoi itse itsensä, että päätimme tyytyä saamaamme laskuun.

Perjantai 22.5.-92

Tänään kirjoitin tätä tarinaa Kaupalehteä varten, jotta Keijo ei aina valittaisi meidän turkulaisten passiivisuudesta (?). Huomenaamulla aikaisin lähdemme ajamaan kohti Kotkaa kehityskauppatapaamiseen. Siellä menee viikonloppu ja maanantaina on taas yhdistyksemme kokous.

Mika Helva

Maailmankaupalehden tilaukset osoitteesta www.maailmankaupat.fi/lehti.

Turun Maailmankauppayhdistyksen pakettiauto palveli 90-luvun taitteesta 2000-luvun puoliväliin. Tinga-tinga-maalaukset autoon teki tansanialainen taiteilija Jaffary Aussi Turussa ollessaan.

REILUN KAUPAN TOIMIJAT

Maailmankauppojen liitto ry

www.maailmankaupat.fi

- Suomessa toimivien Maailmankauppa- ja Kehitysmaakauppayhteisöjen yhteistyöjärjestö.
- Useat liiton jäsenet ylläpitävät reilun kaupan erikoismyymälöitä, joissa on myynnissä laaja valikoima kehitysmaissa oikeudenmukaisin ehdoin tuotettuja käsitöitä ja elintarvikkeita.
- Liitto ja sen jäsenet tiedottavat, kouluttavat ja toimivat monin tavoin kehitysyhteistyössä.

Maailmankauppojen liitto ry
Världsbülkerernas förbund rf

KANSAINVÄLISET TOIMIJAT

WFTO
(World Fair Trade Organisation)

www.wfto.com

Kansainvälinen reilun

kaupan yhteistyöjärjestö, jonka jäsenenä on niin kehitysmaiden tuottajia, Maailmankauppoja kuin maahantuojia. Entiseltä nimeltään IFAT.

WFTO Europe

www.wfto-europe.org

WFTOn Euroopan aluejärjestö

EFTA

(European Fair Trade Association)

www.eftafairtrade.org

Eurooppalaisten reilun kaupan maahantuojien järjestö.

MAAILMANKAUPAT JA KEHITYSMAAKAUPAT SUOMESSA

Maailmankauppojen liiton jäsenkaupat aakkosjärjestyksessä paikkakunnan mukaan

Oy A-Star Ab, Reilun kaupan TÄHTI

Hämeentie 48
00500 Helsinki
p 09 773 4323
tahtikauppa@gmail.com
www.reilunkaupantahti.fi

Maailmankauppa Kirahvi

Vain tapahtumamyyntiä ja verkkokauppa.
kirahvi@maailmankaupat.fi
www.maailmankaupat.fi/kirahvi
p. 050 129 4336 ja
041 454 8912

Maailmankauppa Päiväntasaaja

Joensuu
Vain tapahtumamyyntiä.
paivantasaaja@maailmankaupat.fi
www.maailmankaupat.fi/maailmankaupat/kaupat/joensuu.html

Maailmankauppa Mango

Kauppakatu 5
40100 Jyväskylä
p. 014 216 431
mango@maailmankauppa.inet.fi
www.maailmankauppamango.net

Kokkolan Maailmankauppa

Nuorten Toimintakeskus Hansa
Torikatu 13
67100 Kokkola
kokkola@maailmankaupat.fi

Kouvolan Maailmanpuu ry.

Myyntipiste:
Ekokauppa Luonnotar
Kouvokatu 20
45100 Kouvola
www.kouvolanmaailmanpuu.com
info@kouvolanmaailmanpuu.com

Kuhmon Kehitysmaakauppa

Seurakuntakeskus
88900 Kuhmo
p. 08 655 0465 (Sointu Sallinen)
kuhmonmaailmankauppa@luukku.com

Maailmankauppa Sikitiko

Kauppahalli
Snellmaninkatu 14
53100 Lappeenranta
puh. 05 415 3651
sähköposti: sikitikory@gmail.com
http://yhdistykset.ekarjala.fi/sikitiko/

Lohjan Maailmankauppa

Karstuntie 2
08100 Lohja
p. 019 331 646
lohja@maailmankaupat.fi
www.lohjanmaailmankauppa.fi

Mikkelin Maailmankauppa

Wanha Talo
Savilahdenkatu 12
50100 Mikkelä
p. 045 892 9801
lhokkane@gmail.com

Juuttiputiikki

Hallituskatu 11 L 4
90100 Oulu
puh./fax 08 311 5189
putiikki@juuttiputiikki.fi
www.juuttiputiikki.fi

Raahen Maailmankauppa

Hiirenkorva
Koulukatu 3
92100 Raahen
p. 08 221781
hiirenkorva@suomi24.fi

Maailmankauppa Elimu

Rovakatu 9
96100 Rovaniemi
p. 044 318 2188
maailmankauppa.elimu@gmail.com
www.maailmankauppaelimu.org

Savonlinnan kehitysmaakauppa Savanni

Olavinkatu 35
57130 Savonlinna
p. 045 7731 9555
kema.sln@gmail.com
www.maailmankaupat.fi/savonlinna/
www.savanni.blogspot.com/

Tampereen kehitysmaakauppa

Kohmankaari 3
33310 Tampere
p. 03 344 6770
fax 03 345 0521
posti@kehitysmaakauppa.org
www.kehitysmaakauppa.org

Maailmankauppa Tasajako

Ilmarinkatu 8
33100 Tampere
p. 03 222 8826
tasajako@tasajako.org
www.tasajako.org/

Äetsän Kehitysmaakauppa

Kontintie 5
38300 Sastamala
aetsakehy@kopteri.net
www.aetsankehitysmaaseura.net
p. 040 848 8845 (Sinikka Olä)
p. 050 363 9562 (Sirikka Nylund)

YHDISTYKSET JA TOIMINTARYHMÄT

Hyvinkään kehitysmaayhdistys ry

Kirsi Mankila
Männikkötie 2 B 14
05830 Hyvinkää
p. 0400 419 148
kirsimankila@gmail.com

Pohjois-Lapin maailmankauppayhdistys ry

www.maailmankauppakiela.fi
kiela.inari@gmail.com
p. 040 820 3313

Jokilaakson Maailmankauppa

Kumpulantie 15
42100 Jämsä
p. 040 538 7091 (Arja Paakkanen)
arja.paakkanen@saunalahti.fi

Uusi Tuuli ry

Aurinkotehdas
Kirkkotie 6-10
20540 Turku
p. 02 233 9313
fax 02 2371 670
uusituuli@estelle.fi
www.estelle.fi

Turun maailmankauppayhdistys ry

http://www.aamutahti.net/
aamutahti@aamutahti.net
p. 050 356 6857

Maailmankauppojen verkkokaupat

Yli 20 reilun kaupan käsityöläisryhmää. Sisustus, vaatteet, soittimet, laukut, suitsukkeet ja paljon muuta.

→ www.maailmankaupat.fi/kirahvi
→ www.juuttiputiikki.fi

Maailmankaupat — reilua kauppaa ihmisiä ja ympäristöä kunnioittaen